5000 istisaka.

MONCHAMP-TRUX.

ŽRTVA

KITAJSKIH PROGONA.

TREĆE IZDANJE.

ZAGREB 1910.
HRVATSKO KATOLIČKO TISKOVNO DRUŠTVO.

Dobije se kod čč. Franjevaca u Zagrebu:

1. **»Sveta Elizabeta.«** Preveo dr. Valentin Čebušnik, Zagreb 1907. — Svima toplo preporučamo. Za djevojke i supruge je ova knjiga upravo nužna, jerbo im daje vrlo mnogo lijepih primjera u sv. Elizabeti. — Imade 410 stranica, a stoji 1 krunu.

2. **»Vojska sv. Križa.«** Izdao komisarijat sv. zemlje u Zagrebu (Kaptol 9). Drugo izdanje, 1907. — Govori o sv. zemlji, o prilikama i potrebama ondješnjih misijonara franjevaca, te dodaje upute onima, koji žele stupiti u franjevački red. — Ima 24 stranice, a stoji 10 filira.

3. **»Pravilo trećega reda sv. Franje.«** Zagreb, 1908. — Preporučamo upraviteljima i članovima trećega reda i inim vjernicima, da upoznaju taj važni crkveni red za svjetovnjake. — Ima 24 stranice, a stoji 10 filira.

4. **»Nabožna zadruga sv. Antuna Padovanskoga.«** Napisao o. Franjo Rengjeo, Zagreb, 1902. Sedmo izdanje. — Sadržaje povijest i pravila toga društva i molitve sv. Antunu. 32 stranice. — 10 fil.

5. **»Porcijunkula, t. j. kratka povijest oprosta Porcijunkule.«** Zagreb 1907. Taj potpuni oprost dobije se na 2. kolovoza u franjevačkim i kapucinskim crkvama po više puta na taj dan. Nek nabavi svaki tu knjižicu, da upozna pobliže taj oprost. 20 stranica. — 4 fil.

6. **»Litanije presv. Imena Isusovog«** sa slikom sv. Ivana Kapistrana. Četiri stranice. — 2 filira.

George Monchamp, biskup.

ŽRTVA KITAJSKIH PROGONA.

Preveo

fra Adalberto Trux, franjevac.

TREĆE IZDANJE.

HRV. KATOLIČKO TISKOVNO DRUŠTVO U ZAGREBU

Dozvolom redovnih i crkvenih poglavara.

Predgovor k prvom izdanju.

Godine 1898. buknula je u Kitaju buna, i nastao progon Evropejaca i kršćana, koji je potrajao još slijedećih godina, dokle ne uspostaviše ondje red i mir evropske velevlasti. Odmah početkom toga progona nastradao je životom belgijski franjevac o. Viktorin Delbrouck, koji je boravio ondje kao apost. vjerovjesnik. Bio je to uzoran čovjek već od djetinjstva svoga. On je doduše umro, ali je ostao mnogima, koji ga poznavahu, živ u pameti. Životopis mu je napisao belgijski biskup George Monchamp izvorno u francuskom jeziku, koji je danas već raširen u šest raznih jezika. I mi ga priredismo slobodno na hrvatski, da ga može čitati naš narod. Ovo djelce svakomu će dobro doći, a napose mladeži, jer će u njem naći mnogo primjera i poticala na čestit i krepostan život.

Dao Bog, da ova knjižica urodi u svojem čitateljstvu obilnim plodom!

U ZAGREBU, 15. ožujka 1910.

Fra A. T.

Predgovor k trećem izdanju.

Bog je blagoslovio naš trud! Prva naklada raspačala se od 15.—19. ožujka, pa udarismo drugu. I ova se do početka travnja potpuno iscrpila, da moradosmo izdati i treće izdanje. Ne služimo se reklamom, jerbo za vrijednost ove knjižice dovoljno nam jamči taj neobičan uspjeh.

Dodajemo još tu nepristrani sud najuglednijega našega crkvenoga glasila »Katoličkoga Lista« o našoj knjižici, jerbo ne ćemo, da se sami hvalimo:

»Žrtva kitajskih progona.« Zagreb 1910. Tisak hrv. kat. tiskovnoga društva. Prvo izdanje od 15. ožujka (već raspačano) i drugo izdanje od 19. ožujka. Preveo fra Adalberto Trux, franjevac. Djelce opisuje život mučenika franjevca o. Viktorina Delbroucka († 1898.). I. dio nježno opisuje uzor-kršćanski odgojeno dijete. II. dio sadržaje psihološki proces mladića, koji hoće da stupi u Red. III. i IV. dio opisuje klerika i mladoga oca svećenika, koji je uz strogost mučeničku, molitvu i samozataju ipak svima mio i ugodan drug. V. dio živim i vatrenim bojama riše boksersku bunu u Kitaju, u kojoj je o. Viktorin zaglavio. Na koncu još dodaje dogadjaje poslije smrti o. Viktorina i uspomenu njegovu u domovini mu Belgiji. Dok prva 4 dijela poput blagoga zefira razblažuju dušu čitatelja, peti dio poput nagloga vihora uzbudjuje. Djelce je vanredno zanimivo i poučno, a kakva mu je vrijednost, vidi se odatle, što se prva naklada raspačala u 3 dana. Prevodiocu je služilo temeljem djelce »Vie et lettreus du P. Victorin Delbrouck« od Mons. Monchampa. No kako je ipak samostalno radio upotrijebivši više drugih izvora, to je mogao lijepo na čelo djelca staviti »napisao« mjesto »preveo«. Djelce je svake preporuke vrijedno! Stoji 20 fil., a dobiva se kod Franjevaca u Zagrebu.

Bude li od potrebe, to ćemo izdati i četvrto izdanje!

U ZAGREBU, 1. svibnja 1910.

Fra A. T.

PRVI DIO.

Djetinjstvo.

1. Buar (1870.—1879.).

Josip, Lambert, Ivan Delbruk rodio se u Belgiji 14. svibnja 1870. na subotnji dan. Isti dan ga je pokrstio abbé[1] Beše, poslije župnik sv. Lamberta, mučenika u Viler Levek. Kasnije je Josip saznao, da se rodio na dan i mjesec posvećen bl. Dj. Mariji, te je to zabilježio u svoje »**sretne uspomene**«. Josip je bio peti sin Petra Ivana Delbruka i Ane Marije Boveru. Obojica su bila rodom iz Glonsa, a vjenčali su se 15. rujna godine 1858. Najstariji sin njihov bio Josip Ivan, koji je bio nakon dovr-

[1] Abbé: tako nazivaju **Francuzi svećenike.**

šene preparandije u sv. Roku namješten za učitelja u Vihonj; drugi im je sin bio Josip Petar, profesor u zavodu sv. Ludovika u Varanu, a učio je takodjer u sv. Roku; kćerka Marija Alojzija umrije već za rana. Četvrta je bila Marija Ida. Ta je g. 1887. stupila u redovnice **»Marija Landen«**, te je još i danas učiteljica u Vonku pod imenom sestre Stefanije. Naš je Josip već od malih nogu u krilu svoje brižljive majke učio ljubiti i poznavati Onoga, koga je u svojim listovima i spisima nazivao svojim dobrim Bogom. Uz to je imao uvijek blizu prave i žive primjere kršćanskoga života. Otac mu je bio revan katolik, a braća su ga nježno ljubila.

Lijepi kršćanski uzgoj urodi u Josipu lijepim plodom. U crkvi je bio vršnjacima uzor u nabožnosti, a marljivošću i poslušnošću odlikovao se u školi. Školu je polazio od Uskrsa godine 1876. Iz toga doba značajan je ovaj dogodjaj:

Kako bi abbé Warblings premješten u župu Empel, upravljao je župom u uskrsnim praznicima abbé J . . ., profesor zavoda sv. Kvirina. Jednoga se dana dogodi nekakva neurednost medju djecom, što stajahu pod korom. J . . je mislio, da je Josip krivac, pa mu migne, da

klekne. Dijete, ni krivo, ni dužno, klekne. Po službi Božjoj govorio mu brat, da ustane, ali on ne htjede, dok mu to ne dopusti abbé J . . . »Šta ste učinili ,gospodine abbé?« upita ga gospodin D. . . ., kod koga je bio J . . . na stanu, »vi ste kaznili najbolje dijete u Buaru.« Abbé J . . odmah drugi dan pozove Josipa k sebi i dade mu sličicu.

2. Vihonj (1879.—1883.).

U listopadu g. 1879. bude Ivan Delbruk, stariji brat Josipov, imenovan učiteljem u Vihonju. S njime se preseli cijela obitelj u to selo. Tu je bio Josip četiri godine učenik svoga brata i napredovao je veoma lijepo tako, da je bio 8. i 9. kolovoza god. 1883. na koncu osnovnih škola, prigodom ispita, nagradjen. Osmoga svibnja god. 1881. primio je Josip prvu sv. pričest. Iza sv. pričesti govorio je svojoj majci: »Majko, ja sam sretan, ja posjedujem dobroga Boga, ja sam bio danas na sv. pričesti; majko, ja sam veseo.« Taj dan svoje prve sv. pričesti uzeo je pobožni mladić tako ozbiljno, da ga je u svojim **»sretnim uspomenama«** potcrtao. Od toga vremena ćutio je Josip osobitu čežnju za

»nebeskom hranom, što radja djevice«. Dane sv. pričesti smatrao je svetkovinama, te je neprestano govorio: »Sretan sam, što sam vlasničtvo Božje«. — »Majko, danas sam bio na sv. pričesti, kako sam sretan.«

Tko može kazati, šta se dogadjalo u srcu Josipovu, kad ga je Isus pohadjao, Sigurno je tu bio korijen one sklonosti, koju je imao za uzvišeni stalež svećenički. Često je govorio svojoj majci: »Majko, ako hoćeš, da budem učitelj, kao što su moja braća, dobro; ali ja bih želio da budem svećenik.« Već je u Buaru dvorio kod sv. mise. Isto je činio i u Vihonju. Pripovijedaju, koji su ga vidjeli, da je medju ministrantima Josip bio najbolji, da je u crkvu prvi dolazio, a posljednji je ostavljao. Nikad nije zakasnio u crkvu, premda djeca u igri rado zaboravljaju na svoje dužnosti. Najradije se zabavljao sa svojom braćom, a najveće mu je bilo veselje puštati u zrak zmajeve od papira.

Naš je Josip veoma ljubio ptice i cvijeće. Dobro je znao, kako treba naći ptičje gnijezdo, i vješto je gojio ptice. Jedan kut vrta bio je njegov. Tamo je njegovao cvijeće, brao ga u kite i kitio u crkvi oltar što bijaše na cesti prama Tongeru. Ne vidimo li u njegovoj sklonosti k prirodi

nekakvu sličnost sa značajem sv. Franje Asiškoga? Nije li sama Providnost htjela baš tako pripraviti Josipa, da jednoga dana postane franjevac?

Trećega listopada godine 1882. u oči blagdana sv. Franje podijelio je lütiški biskup Dontrelo Josipu skramenat sv. potvrde u crkvi glonskoj. Ovo mu je treća **»sretna uspomena«.** Tada je polazio najviši razred pučke škole. Darom Duha svetoga, što ga je dobio u sv. potvrdi, ojačala mu se sklonost k staležu svećeničkomu. Koncem ove školske godine poučavao ga je župnik Darši u latinskom jeziku, a u jesen bi primljen u drugi gimnazijalni razred.

3. Varan (1883.—1885.).

Pošto je Josipov brat Petar bio profesor u zavodu sv. Ludovika u Varanu, to su roditelji odlučili, da Josipa pošalju onamo. Josip stupi u taj zavod u listopadu godine 1883. Marljivošću je naskoro sve pretekao, a svojim vladanjem bio je svima uzor. Još se i sada čuva jedna lijepa svjedodžba, što ju je napisao ravnatelj zavoda dne 19. svibnja g. 1885. Uza sve to ne kanimo tvrditi, da je Josip bio

prost od svih mana. Drsko bi bilo to tvrditi. Kako je bio živahne naravi, to je katkad počinio u školi ili u igri dosta manjih pogriješaka, ali se to dogadjalo više iz naglosti i neopreznosti. Protivilo bi se čovječjoj naravi, da je tko krepostan a da nije u sebi nikada oćutio kakvu suprotivštinu ili da se tko bori, a da nikad nije poražen. No Josip se svladavao, a kako je radio s milošću Božjom, to se u njemu sve više učvršćivala sklonost k staležu svećeničkomu.

U velike ide hvala **»Društvo svećeničko«**, što ga je utemeljio pokojni kanonik Lamin, da je naš mladić mogao bez zapreke nastaviti put k svojemu cilju, za kojim je tako živo čeznuo.

4. St. Trond (1885.—1889.).

U listopadu godine 1885. stupi Josip u »malo sjemenište« u Trondu. I tu je bio marljiv, kao i u Varanu, a uspijevao je takodjer lijepo. Uvijek je sjedio medju prvima i dobivao najbolje ocjene. Kreposni upravitelj maloga sjemeništa vidjevši sjajni napredak Josipov u školskim predmetima, rekao je: **»Da se tko dostojno pripravi za stalež svećenički, sjajni su uspjesi u naukama od potrebe tek u drugom redu; u prvom redu i glavna je stvar — naobrazba duše, čvrsti značaj, stalnost u krepostima i iskrenost u pobožnosti.«** Josip se i oko toga u velike trudio. No medju sretne i vesele njegove dane umiješala se naskoro tuga i žalost. Umro mu ljubljeni otac 5. svibnja god. 1885. Umro je lijepo, kako je živio okrijepljen sakramentima umirućih u nazočnosti svoje vjerne žene i dobre djece. Dobri otac živio je u nadi, da će Josipa jednoga dana vidjeti uzvišena na čast svećeničku. Nije siromah ni iz daleka naslućivao, da njegova najmladjega sina čeka još uzvišenije zvanje, te da će se s njim najprije iz svoje obitelji sastati nakon nekoliko godina u boljem životu.

Josip ovim dogodjajem duboko potresen mogao se istom nakon tri tjedna vratiti u školu. Još se sačuvalo nekoliko njegovih pjesmica, što ih je pisao svojoj sestri redovnici u Šene. U njima izražava svoju bol zbog gubitka i nadu u sretnu sudbinu miloga oca. Pjesmice su doduše naivne i nesavršene, ali živo prikazuju nabožna čuvstva mladoga pjesnika. Josip, vrativši se u školu, podvostruči svoju marljivost, te baš u tom poljeću dobije najljepšu svjedodžbu.

Naš Josip stupio je prvi put u javnost jednim nadgrobnim govorom, što ga je iz-

rekao kraj groba nekoga mladića, koji mu je bio više godina saučenik u malom sjemeništu. Mladić taj zvao se Paul de Fabribeckers de Gras, a umro je 3 veljače g. 1886. u 21. godini dobi svoje. Njegovu sprovodu prisustvovali su Frepon, ravnatelj maloga sjemeništa, Josip i drugi pitomci toga zavoda. Josip je govorio u ime sviju. Ovaj govor nalazi se u cjelini u djelu Msgre. Schrödera: »**A la mémoire de monsieur le chevalier Paul de Fabribeckers de Grâce**« **(A la memoár dö monsjö švalié Pol dö Fabribeker dö Gras = »U spomen gospodina viteza Pavla Fabribeckersa iz Grasa«)** na strani 29.—31. Sigurno je za tu uglednu obitelj ugodna uspomena, što je nad jednim njezinim članom držao oprosni govor budući mučenik.

Od ovih dvaju dogadjaja prošle su mirno četiri godine; to je vrijeme boravio Josip u trondskom malom sjemeništu. Promatra li tko pitomce ovoga zavoda samo površno, to nije na našem mladiću ništa osobita opazio. Josip je bio marljiv, a takvi su bili i drugi; pristupao je često k sv. pričesti, a to su činili i drugi. Vladao se pohvalno, premda je, osobito u nižim razredima, češće dobio i slabiju ocjenu poradi svoje vesele i živahne na-

ravi. Nu kasnije se opažala u njemu velika promjena.

Prije nego što započnemo drugi dio ovoga životopisa, osvrnut ćemo se na dva dogodjaja, a nalaze dostojno mjesto medju »**sretnim uspomenama**« našega Josipa. Josip je naime bio primljen u Marijinu kongregaciju za niže razrede, a zatim za više razrede. Posvetna molitva postala mu je najmilijom, pa ju je zato i najčešće molio. Ova molitva svršava se ovim riječima: »**Majko Božja, Djevo sveta, stoj uza me u svakom mom činu, i ne ostavi me u čas smrti moje!**«

Marijo, ti si uslišala ovu molitvu! Pokazuje nam to slavna i hrabra smrt tvog djeteta na dalekom istoku — u Kitaju. Nijesi li ga uslišila na gôd njegove posvete, u nedjelju osmine tvoga bezgriješnoga začeća jedanajstoga prosinca godine 1898.?

DRUGI DIO.

Zvanje za Red franjevački.

1. Prvi poziv i prvo kušanje.

(U studenom god. 1888.)

Kad je Josip stupio u bogosloviju, povjerena mu služba sakristijana. Kako je kasnije sam pripovijedao, isprva mu se milila ta služba, jer bijaše s njom skopčana neka prednost. Ali kad je vidio, da mora svaki dan žrtvovati veći dio svog odmora, a uslijed toga da ne može biti kod svake igre, izgubio je volju za službu, gdje je morao dan na dan slagati do pol

tuceta misnih odijela. Zato stupi jednog dana pred ravnatelja, te mu kaže: »Gospodine, ja vam vraćam ključeve, jer nemam baš nikakve volje za sakristijana.« — »Ali Josipe«, reče mu ravnatelj, »jesi li pomislio, da si u službi samoga Gospodina i da je njemu služiti veće odlikovanje, nego služiti caru ili papi?« — »Ne, na ovo nijesam mislio«, odgovori iskreno. »Onda misli i na ovo. Ako ustraješ u svojoj odluci još tjedan dana, onda ću te uslišiti.« Od tog dana svakiput, kad je koji posao započeo, kleknuo je pred svetohranište, da prikaže Isusu svoju žrtvu. Od tada nije više ćutio one odvratnosti, a čežnja za savršenstvom ojačala je u njegovu srcu.

Jednoga dana opazi na šetnji dva redovnika franjevca, gdje prose po gradu milostinju. **Taj je čas bio čas providnosti Božje.** Josip oćuti nenadano u sebi neko novo čeznuće. Ne bi li mogao mjesto svjetovnog svećenika postati franjevcem? Ta bio bi jedan od onih, koji su siromašni, priprosti i ponizni, koje Bog veoma ljubi i koji mu opet vraćaju ljubav.

Nakon kratkog oklijevanja saopći ovu namisao svomu duhovnom ocu. Duhovni otac, da kuša Josipa, ne htjede da pristane na njegovu odluku, da stupi u franje-

vački red pa mu zato usklikne: »Josip Delbruk, da bude fratar? Dade li se to pojmiti? Izbij si to iz glave!« Mladić se pokori i ne progovori više o tom.

No duhovni je otac naskoro postajao sve nemirniji zbog slijepog posluha Josipova; vidio je naime u njemu pravu sklonost, a i sposobnost za stalež redovnički. Nije li se možda prenaglio? Posavjetovao se zato s jednim svojim drugom, svećenikom, te odlučiše, da će prvom zgodom povesti s mladim bogoslovom razgovor o njegovu zvanju. Isti duhovni otac bio je ujedno profesor našega Josipa, te za malo opazi, da mladić ne ispunjava više tako točno svojih propisa i da se sve više vraća u svoje prijašnje pogrješke. Pozove ga jednom preda se i reče mu: »Što je s tobom Josipe? Ti nijesi više revan kao prije.« — »Pravo velite, gospodine profesore, ali ste tome Vi krivi.« — »Kako to?« — »Sasma jednostavno; htio sam u franjevce, pa me ovo nukalo na dobro, a Vi ste mi kazali, da na to više ne mislim. Zato sam klonuo.« Ovaj je odgovor očito pokazao pravo zvanje : nadnaravni poziv u franjevce, zato mu reče duhovni otac: »Daj Josipe, učini mi tu ljubav i misli još malo o tom.« Josip je u istinu mislio na svoje zvanje redovničko,

ali ne malo, već mnogo, osobito one dane, kad je stupao k svetoj pričesti. Marljivo je proučavao pravila reda sv. Franje, a za slobodna je vremena više puta išao u samostan trondskih franjevaca. Nakon nekoliko mjeseci bila je njegova nakana, da stupi u red franjevački čvrsta, i — koliko je do njega stajalo — nepromjenljiva. Dne 8. prosinca god. 1888. primio je Josip odijelo III. reda sv. Franje u svom sjemeništu, gdje je opstojao jedan zbor trećoredaca.

Bit će zgodno, ako spomenemo zanimljivu crticu o. Teotina Ferhegen, kasnije biskupa franjevca u Kitaju o Josipu.

»Dobro se još sjećam, kako je god. 1888. došao jednog ljetnog dana neki učenik iz trondskog sjemeništa u naš samostan. Gvardijan, velečasni otac Venancije, odredio me (bijah tada djakon), da se porazgovorim s tim mladićem i da ga vodim po samostanu. Ovu sam zgodu upotrebio, da mu govorim o redovničkom životu. Mladić me slušao vrlo pozorno i činilo se, kao da ga ovaj predmet osobito zanima, premda mi je rekao, da se još nije za ovaj stalež odlučio. Pozvao sam ga, da opet dodje, i zbilja je za kratko došao. Tom zgodom razgovarasmo o franjevcima; sad je bio pouzdaniji, nego pr-

viput, i kazao mi, da bi stupio u red, ali da se boji, da nije tolike milosti dostojan. Kad me treći put pohodio, iščezla mu svaka bojazan, pače bio je pripravan pisati ocu Provincijalu i moliti ga, da ga primi u novicijat. Kasnije iskazivao mi se svakom prilikom zahvalnim, što mu pomogoh, kako govoraše, te je postao franjevcem.«

2. Novo kušanje (Lipanj g. 1889.).

Josip nije o svom naumu još ništa kazao svojoj majci ni braći, premda bez privole roditeljske ne bi bio mogao ostvariti svoju odluku. Oko Duhova pisao je majci i bratu Ivanu medju ostalim i ovo: »Drugu nedjelju iza Tijelova kanim ići u Vihonj na proštenje. Slijedeće nedjelje su Duhovi; molimo tada Duha svetoga, da sidje na nas i da nas vodi. Molimo u krasnom lipnju Srce Isusovo za milost, da uzmognemo ljubiti ono Srce, koje nas je toliko ljubilo. Mila majko i dragi brate, budite veseli i podložite se u svem volji Božjoj.«

Ovaj list, kako je bio neobična sadržaja i kako se razlikovao od ostalih njegovih listova, naročito zbog preporuke u molitve i savjeta, a osobito posljednjega pobudio je u Vihonju pozornost. Što na koncu lista šaljivo primjećuje, kako je nekoliko ptičjih gnijezda ispraznio, nije umikoliko zabrinutu majku i brata. Slično je pirilo zabrinutu majku i brata. Slično je pisao takodjer svomu bratu Petru, profesoru u Varanu. Taj, da bude na čistu, nije čekao na Vihonjsko proštenje, već odmah upita brata, što hoće da kaže svojim listom. Josip mu tada saopći svoj naum, ali zamalo dobije prilično neprijazan odgovor. Evo, što je Josip na to odgovorio:

»**Hvaljen Isus!**

Dragi brate!

Svako tvoje pitanje pokazuje, da me vrlo ljubiš, ali čini se, da me ta ljubav ponješto zaslijepljuje. Govoriš mi, neka u opće ne mislim na samostan, dok se prije nijesi osvjedočio o mom redovničkom zvanju. A sada ću kušati, da ti na pojedine točke odgovorim.

»Nije li tvoje zvanje« — pitaš me — »slično zvanju učiteljica u nekom zavodu, koje hoće nakon duhovnih vježba sve da idu u redovnice?« — Ne, dragi brate, znaj, da me dragi Bog već punih osam mjeseci poziva, ćutim naime sklonost

k samostanskom životu već od mjeseca studenoga.

»Valjda zato hoćeš u red« — nastavljaš — što se bojiš da te nećemo moći do kraja iškolati, ili da te ne ćemo moći dovoljno opremiti, kada budeš kapelanom ili župnikom.« Nijesam o tvojoj ljubavi nikad sumnjao, niti o tome, da se za mene zanimaš. Znam za sve žrtve, koje si za mene prinesao, a znam i to, da si pripravan i u buduće učiniti sve, što zahtijeva dobro naše vjere i obitelji. Misliš li, da me takvo što nuka, da stupim u red? Uvjeravam te, da mi nije došlo nikada na pamet, da bi se poradi toga odlučio za samostanski život .

»Ili zato« — pišeš — »što nijesi prvi u razredu i zato si izgubio volju k bogoslovnim naucima.« Na to ti odgovaram, da sam svoje sveto zvanje oćutio još pred prvim ispitom. Ti mi u istinu pripisuješ misli, kojih nipošto nijesam imao. Ja vršim svoju dužnost, a plod i uspjeh ostavljam volji Božjoj.

Pitaš nadalje, ne potječe li moje zvanje od pohlepnoga čitanja vjerovjesničkih časopisa. Oni, koji čitaju takve listove, mogu se oduševiti za vjerovjesništvo, ali poticala za samostanski život malo će naći. No svakako budi siguran, da moje

zvanje ne potječe otud, pošto sam do sada samo dva sveska tih časopisa pročitao.

Spočitavaš mi i to, da zadajem majci mnogo briga. Mislio sam na to, a i sada mislim. Ali što da učinim? Na jednoj je strani Bog, a na drugoj ..., znam, kako bi ti rado htio, da ostanem u vašem krugu i da bi bila naša majka najsretnija, kad bi me danomice gledala na oltaru. Ali kad od nas Bog nešto traži, ne treba li, da mu se pokorimo? Ne molimo li svaki dan u Očenašu: »Budi volja tvoja«? A uza sve to ne će li naša majka, koja je tako nabožna, učiniti sve, samo da Bogu omili? Vidjeli smo, kako je bila odana kod smrti našega dobroga oca, a i kad je naša sestra stupila u samostan; što misliš, ne bi li ona pripravna bila, da prinese još jednu žrtvu? Glavni je predmet mojih molitva, da bi i tu kušnju odano podnesla.

»Zar nemaš još vremena«, pitaš me, a ja ti odgovaram s riječima sv. Ivana Berchmansa, kad je roditeljima pisao o svom zvanju redovničkom: »Što bi kazali onomu prosjaku, koji bi ponudjenu milostinju odbio s primjedbom, da će po nju doći nakon nekoliko godina?« A nijesmo li mi svi prosjaci pred Gospodinom Bo-

gom? Ne primismo li od Boga sve, što god imamo?

A sada, kad hoće, da me tako velikom milošću počasti, zar da mu rečem: »Odazvat ću se tvojoj milosti, ali tekar nakon nekoliko godina, — premda ne znam, hoće li mi i kasnije pružiti tu milost? Pogadjati se s Bogom ili odgadjati njegovu milost znači njega kušati, a sebe stavljati u nebrojene pogibli. Postavljaš mi za uzor nekoga patra, koji je kao svjetovni svećenik stupio u red. Ali, dragi moj, ta Bog dijeli svoju milost bez obzira na dobu. Zato ne smijemo tvrditi, da je Bog toga patra još za mladosti pozvao, a da se istom kasnije odazvao pozivu.

Kažeš mi, da čovjek može raditi za svoje spasenje u svakom staležu. Ako to pravo shvatimo, istina je, jer svaki stalež ima svojih svetaca. A je li time takodjer i to rečeno, da može čovjek po miloj volji izabirati sebi stalež? Podnipošto. Bog je svakomu pojedincu odredio neki stalež i samo u tom će biti sretan, dok u drugom kojem, pa i u najsavršenijem, ne će naći zadovoljstva, a i teže će se spasiti. A što se tiče moga redovničkoga zvanja, ako podjem za pozivom, dobro znam, da ne ću biti u pogibli, da propadnem nauvijek.

Pitaš me, nijesam li odviše mislio na tu ludost? Prije svega držim, da riječ »ludost« baš neprikladno upotrebljavaš, jer je govor o najvažnijem pitanju moga života. Naravski, da mislim na svoje zvanje, a i dužnost je svakoga, da misli na svoju budućnost.

»Nije li to napast vražja?« Ne, dragi brate, jer je moj ispovjednik, koji je u tim stvarima iskusan, opazio na meni nesumnjive znakove redovničkoga zvanja.

Što se onoga gospodina tiče, koji je stupio u red, a zatim ga ostavio, kažeš, da se učinio smiješnim. Tomu nije tako: u tom nema ništa smiješna. Bog se zadovoljava s dobrom voljom; ako je on ostavio samostan, sigurno je to za to učinio, što nije imao toliko tjelesne snage, da vrši stroge propise redovničke.

Vjerujte mi, da se moje zvanje ne osniva na pukim ljudskim prilikama. Čovjek u mojoj dobi ne laća se tako važnih čina na laku ruku; a u ostalom ja se prepuštam vodstvu svoga ispovjednika. Izvan svake je sumnje, da imaš toliko vjerskoga čuvstva, da se ne ćeš mojemu zvanju protiviti. Bog mi daje svoju volju upoznati, a moja je želja ispuniti je i Bogu se u svem pokoravati...

3. Poslušnost Božjemu pozivu.

Ovim je listom Josip najljepše uspio. Petar majci pouzdano saopći naum Josipov. Medjutim se približavalo proštenje u Vihonju. Mladić je bio cio dan uzrujan, da je skoro obolio. Već je bio dan prije proštenja (14. lipnja) kod kuće. Kad ga majka opazi, usklikne: »Kako si blijed, Josipe! **Ti želiš u franjevce?**« — »**Da**«, odgovori on. »**E, pa dobro, ja pristajem.**« Ne da se pojmiti ona radost, što ju je oćutio na ove riječi. Stvar je uspjela bez veće suprotivštine; a je li se moglo to uopće i zbiti drukčije u toj pravoj kršćanskoj obitelji, kad se radilo o tako važnoj i svetoj stvari? Duševno njegovo raspoloženje najvjernije se odrazuje u listu, što ga je Josip napisao majci za imendan, na dan sv. Ane, 26. srpnja, 1889.:

Mila majko!

Sretan imendan, dug život i čvrsto zdravlje: ovo Ti želi srce moje, a nadam se, da će me Bog uslišiti, tä u prvom redu on je, na koga se moramo najprije obratiti. Kada vidim, kako ono, što je Božje, uvijek pretpostavljaš onomu, što je Tvoje, moram

da se radujem i da hvalim Bogu, što nam je dao majku, koja tako uzorno vrši svoje zvanje. Kad se danas sjetim svega onoga, što si mi počevši od svoga djetinstva učinila, kad pomislim na onu blagodat, kad si pripravno pristala na ono, što je sa mnom nakanio Bog, moram uskliknuti: Neka još dugo poživi Bog moju milu i dobru majku, neka je obilno nagradi na zemlji, a pogotovo na nebu za sve ono, što je uradila za svoju djecu. Molit ću svaki dan Boga, da ti sve prošnje usliši.

Sada ti pako ne mogu dati slika, ali ću ti na praznike donijeti najljepši životopis sv. Franje, što ga uopće ima.

Moli mnogo ovoga sveca; možeš se mnogo od njega nadati, a moli osobito za mene, jer sam veoma potreban milosti Božje u sadašnjim svojim prilikama. Ako pomislim, da ću se za dva mjeseca Bogu na osobiti način posvetiti, da ću postati sinom sv. Franje, to ne mogu ni shvatiti veliko milosrdje, što ga ima nebo naprama jednomu bijednomu mladiću, kao što sam ja. Hvalim Bogu, a da mogu, poletio bih do njega. Moli, da budem dobar redovnik i vjeran sin sv. Franje.

Pošto znadem, da si zabrinuta radi moga zdravlja, to Ti veselo javljam, da

se vrlo dobro ćutim, a u praznicima ću se ćutjeti »kao kakav načelnik.«

Sada ne dospijevam, da ti više napišem. Za tri tjedna bit ću tako sretan, te ću doći kući i proboraviti s tobom punih šest tjedana.

Ponavljam ti dakle svoje čestitke. Budi vesela, pokoravaj se u svemu volji Božjoj i budi osvjedočena o odanosti i zavalnosti

svojega sina

Josipa.

Ove uzvišene misli Josipova lista nijesu ostale osamljene. Od nove godine kao da se Josip značajem promijenio. Evo nekoliko činjenica:

Poslije nekog sprovoda u Foreu, kad se sjemeništarci vraćahu u sv. Trond, zaustaviše se nekoliko sati u Lüttichu i čekahu vlak. Kad se vratiše u ulicu, koja vodi k »velikom sjemeništu«, reče Josip svojim drugovima: »Pogledajmo Lüttich. Odvest ću vas u jednu kapelicu, gdje je Presveti cio dan izložen. Tamo se dade pobožno moliti. Kada dođem u Lüttich pohadjam ovdje Gospodina svaki put.« Mladi bogoslov je tu razumijevao kapelicu redovnica od »**Marije obnoviteljice**« (»**Maria reparatrix**«) u blizini crkve sv. Jakova.«

Ne pokazuje li se Josip ovdje kao apostol i kao revni štovatelj presvetoga otajstva?

Sakristan »manjega sjemeništa« pripovijedao mi jednom zgodom, da je nekom zgodom opazio Josipa, gdje kleči pred oltarom, a oči mu pune suza. Kad ga je upitao, zašto plače, htio se Josip u svojoj skromnosti ispričati time, da ga tobože oči bole od svijetla svijeće. Kad je nastupila zima, poslaše mu zimsku kabanicu, a kad mu oko Uskrsa sanduk otvoriše, nadjoše ju još nerabljenu. Kasnije doznaše, da je **nije** upotrebljavao samo zato, da se priuči na zimu još prije, nego li će stupiti u samostan.

Ove činjenice dodjoše na javu preko jedne njegove bilježnice, gdje je bilježio lijepe rečenice iz djelâ svetoga Franje, koju mu je posudio njegov ispovjednik. Tu bilježnicu, što ju je Josip počeo pisati dne 7. lipnja god. 1889., baštinio je njegov profesor, a kasnije pomoćni biskup u Lüttichu, Žorž Monšam.

Medju ostalima i ove je rečenice pobilježio:

»Ostavimo ono, što nije potrebno, zamrzimo tijelo grijesima i opačinama njegovim.« — »Onomu, koji je Boga okusio, svaka je svjetska zabava gorkost.« — »Okusite Gospodina i gledajte, kako je sladak.« — »Nikada ne ćete požaliti, što ste okusili Gospodina.« — »Ljubav nikad nije besposlena.«

TREĆI DIO.

Mladi redovnik.

1. Novicijat u Thieltu.

(1889.—1890.)

Ispunila se napokon vruća želja Josipova, te bi primljen u red franjevački. Dne 25. rujna god. 1889. otputovao je u Thielt, gdje belgijski franjevci imadu novicijat. Ovaj je dan zabilježio u svoje **»sretne uspomene«**. Otpratio ga njegov brat Petar i ostao s njime još cio drugi dan. Sve je ovo vrijeme bio Josip vrlo veseo, ali se na rastanku ipak nije mogao uzdržati od suza. U subotu, 4. listopada, na svetkovinu sv. Franje primio je u crkvi svečanim načinom odijelo serafskog patrijara i ime sv. Viktorina, koji se slijedeći dan (5. listopada) slavio. Taj dan pisao je majci list, pun radosnih čuvstava.

»Hvaljen Isus« — **tako počinje** — **»Ne čudi se, majko, što list počimam hvalom Božjom. Ta Bog me je amo doveo; ovdje uživa čovjek najveću sreću i potpuni mir. Dobri je Bog blizu nas, jer do crkve imamo samo nekoliko koraka. On se brine za sve naše potrebe. Tu smo svi braća. Biljege su naših redovnika: dobrota, prijaznost i ljubav. Prama meni se svi pokazuju vrlo ljubezni. Reci mi, majko, ima li veće sreće od ove? Kako bih rado za sve ovo Bogu dostojno zahvalio.«**

Ove lijepe misli nijesu ga ni kasnije ostavile, već se očituju u svakom njegovom pismu različitim načinom. Ovu slatku i trajnu duševnu milinu imao je Josip Delbrück, ili redovničkim imenom fra Viktorin zahvaliti samostanskom duhu ljubavi i mira, svojim pretpostavljenima i redovničkoj braći, koja su ga zamilovala. Ali to je bila i nagrada, što je vjeran bio milosti Božjoj, a uz to i potvrda slavospjeva anđjela nad betlehemskom štalicom: **»In terra pax hominibus bonae voluntatis.«** (**»Mir na zemlji ljudima dobre volje.«**)

Fra Viktorin (kako ćemo ga od sada nazivati), bio je po izvještajima svojih novicijatskih učitelja već od prvog početka uzor-redovnikom. Iz srca se dao na duhovne vježbe bez sile ili pretjeranosti. Nije mu do toga bilo, da učini nešto veliko, već je nastojao da svoje propise vrši točno i da živi po zajedničkim pravilima. Slušao je svoje poglavare, štovao ih kao namjesnike Božje, pa im bio iskren i pouzdan. Jedan čin njegove poslušnosti saopćuje nam neki njegov drug iz novicijata.

Znamo, kako se fra Viktorin rado bavio pticama, te je baš u tome nazrijevao poteškoću, da se odluči na samostanski život. Istom što je stupio u novicijat, prva mu je bila briga da pretraži grmlje, ne će li koje gnijezdo naći. Ali mu to naskoro pater magister[1] zabrani. Mladoga je novajliju stajalo mnogo odricanja, da se toj zabrani podloži, pa je zamolio u jednom listu svoga brata, da mu više ne spominje ove mile životinjice (ptice).

Nikada se nije opazilo, da bi se bio kada ogriješio o bratsku ljubav, već je bio nasuprot sa svakim prijazan i uvijek uslužan. Sad je jednomu, sad drugomu bratu prepisao sad ovo, sad ono. Među svim knjigama duhovne sadržine, kojima

---

[1] Magister (magister novitiorum) je jedan od otaca svećenika, koji novajlije upućuje u redovnička pravila i duhovni život.

raspolagahu novajlije, najmilije mu bijaše »Ogledalo stege« od sv. Bonaventure.

Godina je novicijata brzo minula. Na svetkovinu sv. krunice, dne 5. listopada g. 1890. a na dan sv. Viktorina zabilježio je opet nešto u svoje **»sretne uspomene«.** Dozvoliše mu naime, da položi jednostavne redovničke zavjete. S osobitom je radošću opazio, da je dan, kad se Bogu potpuno prikazao, dan nebeske njegove majke, Majke Marije. Kakova li mu je radost napunjala srce, kad se zavjetima sv. poslušnosti, siromaštva i vječnog djevičanstva združio s Bogom! O tome je pisao i svojoj majci:

Mila majko!

Ne mogu lista prikladnije početi, nego li riječima naše dobre majke, blažene Djevice Marije: **»Magnificat anima mea Dominum — Veliča duša moja Gospoda!«** Da znaš, šta imam Bogu da zahvalim, da razumiješ, kakvo mi je dobročinstvo iskazao Bog, kad mi dopustio, da stupim u red našeg svetog oca Franje, onda bi istom mogla pojmiti, kakva čuvstva zahvalnosti napunjava moje dušu. Ćutim se opterečenim, da tako kažem, s tolikih dobročinstava i otimlje mi se iz srca poklik: »Bože, kako možeš biti tako dobar!«

2. Bogoslov u Lockerenu.

(1890.—1891)

Još isti dan, kako je položio zavjete, otputovao je u Lockeren u pratnji ondješnjega gvardijana o. Didaka. U vlaku zapitao je svog novog poglavara, ima li u samostanu koja sobica u blizini kora. On je bez sumnje htio stanovati u blizini svetohraništa, da što češće pohodi Isusa, a da to drugi ne opaze. Iz jednog se lista, što ga je pisao svojoj majci 7. veljače 1891. vidi, kako mu na srcu leži štovanje presvetog oltarskog sakramenta: »Hvalim Ti za pobožne molitve, što ih šalješ dragomu Bogu za mene. Molim te, čini to i u buduće, ta znaš, da Bog od mene mnogo traži, a ja bez njegove milosti ništa ne mogu učiniti. Moli u prvom redu, da mogu ljubiti od srca božansko Srce Isusovo i presveto oltarsko otajstvo. Ljubim li Boga svom dušom, to mi je spasenje sigurno, a onda ću i ustrajati u svojem svetom zvanju.«

Poglavari njegovi bili su s njime vrlo zadovoljni. Tako piše otac gvardijan 10. prosinca godine 1890. gospodji Delbruk: »Fra Viktorin nam se veoma svidja. Upravo nam je drago, što je tako pobožan i marljiv. On je zdrav, kako i sam veli.

Vidi se, da je sretan, jer se skoro cijeli dan smiješi.«

Mladi se bogoslov gorljivo posvetio svojim naucima. Rijetko piše o tom, a kad i piše, piše malo: »Dobro napredujem u bogoslovlju, učim lako«, tako piše 10. prosinca, a zatim prekida ove misli i piše, kako su trojica otaca svećenika otputovala u vjerovjesništvo, pa dodaje i ovo: »Ali ne budite još za mene u skrbi.«

Njegov učitelj i rektor o. Adolf pripovijeda, da mu fra Viktorin nikad nije zadao brige. Svojom marljivošću i veselom ćudi razveseljavao je svoje poglavare i saučenike. U školi je bio prvi. »Još se dobro sjećam«, kaže o. Adolf, »kako nas je za prostoga vremena razveseljavao naše svojim flandrijskim pjesmama, koje je naučio u Trondu, u malom sjemeništu. Pobožnost mu bijaše čista i iskrena, a ne samo cifrarija, pa smo ga zato svi ljubili.«

3. Bogoslov u st. Trondu.

(1891.—1894.)

Nakon jedne godine, u rujnu g. 1891. bi fra Viktorin premješten u Trond, da ondje nastavi i svrši bogoslovne nauke. Došao je dakle u samostan, u koji je kao djak rado zalazio.

I tu je vršio one krijeposti, kao i u novicijatu, samo u većoj mieri. Učestvovao je redovito i točno duhovnim vježbama, a razmatranja vršio je pobožno. Za vrijeme odmora govorio je rado o božanskom Srcu Isusovu, o štovanju blažene Djevice Marije i sv. Josipa, a za slobodnih časova ili je molio, ili prebirao zrnca svoje krunice (čisla). Sjetila je svoja vazda držao na uzdi. Zajedničkim se dužnostima nije otimao. »To je bolje, ako me stoji truda« — običavao bi govoriti — »barem ću imati većih zasluga.« Nekomu svomu saučeniku pripoviedao je, da za svaki dan opredijeli sebi kakvo odricanje na čast božanskog Srca ili blažene Djevice Marije i da mu nijedan obrok ne prolazi, da se ne bi u čemu trapio, pa je dodao: »To mi podaje gorljivosti.«

Zbog odricanja i trapnje nije ipak bio braći neugodan ili dosadan; svatko ga je poznavao kao veseljaka, te se znao s braćom više puta našaliti. Čovjek dakle može biti sretan i te kako sretan, pa hodao bos i nosio na sebi grubu haljinu.

Fra Viktorin se rado laćao posla, a kad mu se prilika desila, bavio se rado i ručnim poslom. To si smatrao odmorom iza napornih bogoslovnih nauka, za koje je bio upravo oduševljen. To je i odgovaralo

njemu, jer se uopće rado bavio vjerskim stvarima i u njima nalazio jedino sredstvo, da se dostojno pripravi za svoje buduće uzvišeno zvanje. Složio je za sebe pregled svega »moralnog bogoslovlja«, te ga rado posudjivao i drugima. Vele, da je bio taj pregled tako savršen, da je bio vrijedan, da se štampa.

Pater gvardijan mu je opredijelio malu službu, koju je veoma cijenio, jer je revno štovao bl. Dj. Mariju. Bijaše mu naime povjerena briga za odjeće, kojima se običavao uresiti kip Majke Božje na veće njezine svetkovine. Sretan je bio, kad je mogao lijepo iskititi kip Marijin. Poslije učenja povukao se u takozvanu sobu blažene Djevice Marije i tu mjesto počinka pripravljao, što je trebalo za bližnji svetak, ili spremao stvari, kojima je bio kip nakićen.

U srpnju g. 1893. za nekog velikog jubileja bijaše mu povjereno, da nakiti samostansku ulicu i svečana kola gospodje Kortenboš. Dvaput se u ophodu nosila škrinja s moćima svetih gorkumskih mučenika i oba je puta bio fra Viktorin medju onima, koji su nosili svete ostanke. Tko bi bio onda mislio, da će fra Viktorin nakon nekoliko godina medju njima zaprema

mati dostojno mjesto s dičnom krunom mučeništva?

Bio sam tada još profesorom u trondskom »malom sjemeništu« — pripovijeda biskup Monšam — »i tako sam imao češće prilike vidjeti svog negdašnjeg učenika. Uvijek me se doimala njegova poniznost, a osobito sam se čudio ljubavi, što ju je gojio prama redu sv. Franje i tome, kako je dobro poznavao svece i učenjake svoga reda.«

On se više puta sastao sa svojim bivšim saučenicima, te je bio medju njima svojom pobožnošću i razboritošću kao kakav apostol. Jedan od njih, koji ga je u praznicima god. 1891. pohodio, pisao mi ovo:

»Ovih praznika mnogo sam s njime općio. On se uvelike promijenio ostao je doduše onaj stari šalivdžija, ali je prisvojio sebi duh sv. Franje, duh poniznosti i posluha. Ako sam ga za slobodna vremena pohodio, htio je na zgodan način doznati, je li posjet o. gvardijan dozvolio.

Koliko puta mi je opisao sreću svoga zvanja! Jednog dana tako mi je govorio: »Muku našega Gospodina razmatram, ali ne iz knjige, već gledajući na raspelo. Ovo razmatranje mnogo mi koristi, jer mi daje snage, da gorljivije prionem za duhovne

viježbe. Svakiput nešto odlučim, a to samo jedno i nikad više, ne bi li se priučio, da ono, što odlučim, kroz dan i izvršim. Na večer prikazujem Bogu, što sam kroz dan učinio i molim ga, da mi dopusti, da u buduće uzmognem i više učiniti.« Tako mi je govorio, dok mi je pružao jednu knjigu za razmatranje.

Mjeseca srpnja god. 1892. nadao se, da će moći položiti u listopadu svečane redovničke zavjete[1] uz propisanu dozvolu, ali se prevario. Dobio je dozvolu, da ih položi istom 18. lipnja god. 1893., kako to čitamo u njegovim »sretnim uspomenama«. Tom je prilikom pokazao, kako ih visoko cijeni. »Veoma bih bio sretan« — tako piše majci g. 1892., — »kad bih ih za dva mjeseca mogao položiti. Jednostavni su zavjeti takodjer uzvišeni, ali im nešto fali: oni su razrješivi, svečani su pak kao gvozdeni lanac, koji se ne da raskinuti. Oni će me združiti s dragim Isusom i s njegovim presvetim Srcem.«

---

[1] Svečani redovnički zavjeti polažu se redovito nakon tri godine iza godine kušanja (novicijata), a papinskom dozvolom i prije.

4. Mladi svećenik.

(1894.)

Fra Viktorin ubraja u svoje **»sretne uspomene«** i one dane, kad se u Lüttichu postepeno dovinuo do svećeničkoga dostojanstva.

Četvrtoga prosinca g. 1892. primio je tonzuru i niže redove. Postao je vratar ili ostiarius, štilac ili lektor, zaklinjalac ili exorcista i svjećonoša ili acolythus. Dne 19. travnja god. 1893. dobio je subdjakonat, 23. travnja, na svetkovinu »zaštitništva sv. Josipa«, djakonat, a napokon 26. ožujka god. 1894. dopro je do svog cilja, te postao svećenikom Svevišnjega. Sakramenat sv. reda podijelio mu je presvijetli gospodin Dontrelo biskup lüttiški.

Kakva li se radost odrazuje u njegovim listovima, kad se približavalo vrijeme njegova redjenja, a kakva opet žalost, kad je mislio, da će se redjenje za nekoliko dana odgoditi! Dan bi napokon odredjen. Bratu svome pisao je u Varan: »U ponedjeljak velikog tjedna započet će se naše duhovne vježbe, a držat će ih jedan

otac iz Hasselta.[1] Molite za mene, i sestre (redovnice Varanske) neka mole za mene, jer što se onaj dan više približuje, to sve bolje ćutim, kako sam nedostojan.«

Za duhovnih vježba otvorio je fra Viktorin srce svoje o. Valentinu, a medju inim rekao mu je i ovo: »**Oče, ja se tako bojim redjenja!**« Otac mu na to odgovorio: »**No dobro je. Kad se vi bojite, onda se ja ne bojim; ali ja bih se za vas bojao, da se vi ne bojite.**« Fra Viktorin bi zaredjen za svećenika na uskrsni ponedjeljak. Toj svečanosti prisustvovala su njegova braća i majka; tom zgodom primiše od njega prvi svećenički blagoslov.

Drugi dan služio je mladu misu u Trondu, u kapelici »časnih sestara od ljubavi«, ali je glavna svečanost bila u Vihonju, gdje je proveo svoje djetinjstvo; ondje, gdje je mahao kadionicom, ondje, gdje je primio prviput u svoje grudi Isusa, gdje je čuo prvi poziv Božji k staležu svećeničkom. O. Viktorin nastojao je, da se ova svečanost proslavi 4. travnja, jer je ove godine blagdan sv. patrijarha Josipa pao na ovaj dan. Svečanost ova bila

[1] Ovdje je razumijevao o. Valentina o kom piše u svojim listovima, da je više puta vodio duhovne vježbe za njegova redovničkog života.

je svečanost cijele općine, a onaj gost, koji je kod gozbe vodio riječ, izrazio je samo ono, što su drugi ćutjeli, kad je govorio: »**Mi se radujemo, što vas možemo u svom krugu opet vidjeti, vas, koga već otprije poznavasmo kao pobožno dijete i koga svi ljubismo. Mi se ponosimo, velečasni oče, što vas možemo vidjeti u ruhu sv. Franje asiškoga, uzvišenoga na dostojanstvo svećeničko. To je najveće dostojanstvo i milost, a upravo je to dvoje Bog ujedinio u vama.**«

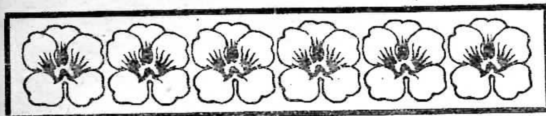
Crkva je bila krasno iskićena, a zbor sv. Cecilije iz Boirsa izvadjao je Aršambovu misu uz pratnju glazbe. Poslije evangjelja izrekao je franjevac o. Bernardo drug o. Viktorina iz »malog sjemeništa«, krasnu propovijed, da je sve nazočne ganuo.

Kakva li su čuvstva napunila tada srce mladog svećenika! S kakvom li je zahvalnošću pjevao hvalospjev angjeoski: »**Gloria in excelsis Deo — Slava na višnjih Bogu**«! Kako li je svečano ispovijedao svoju kršćansku i svećeničku vjeru riječima: »**Credo in unum Deum — Vjerujem v jedinago Boga!**« S kakvim li je strahopočitanjem izgovarao svete riječi pretvorbe: »**Hoc est enim corpus meum — Se bo jest tijelo moje.**« Kako je bio

sretan, dok je pružao sebi »**kruh jakih**« i »**vino, što radja djevice**«.

Drugi dan slavila se slična svečanost u Vonku, gdje mu je brat stanovao. Svečani govor držao je tadanji o. upravitelj župe (vikar). A dan iza toga slavilo se slično slavlje u Buaru, u rodnom mjestu oca Viktorina.

ČETVRTI DIO.

Rad oca Viktorina.

1. Salzinnes-les-Namur.[1]

Mladoga patra poslaše poglavari njegovi u Salzen-le-Namürski samostan, kamo prispije u ponedjeljak dne 16. travnja. No ovdje proboravi samo pet mjeseci.

Kad dodje u samostan, prevari se u svojoj nadi. »Mislio sam, da se duhovne vježbe obdržavaju u svibnju, a kad dodjoh, bijahu kod zadnjeg razmatranja. A kako sam ih trebao, no neka bude, kako hoće Bog.« Tako je pisao, premda je nedavno obavio duhovne vježbe prije redjenja.

---

[1] Čitaj: Salzén-le-Namür.

Kakva li se poniznost gorljivost pokazuje u ovoj žalosti!

»Dobro sam mislio u ovom samostanu« — nastavlja — »ali sam našao više nego što sam očekivao, zato ne mogu, da se Bogu dovoljno zahvalim, što me amo doveo. Ovo je kao mali raj. Imamo malu crkvicu i veliki vrt.« To je najme bilo, za čim mu je srce težilo.

Još se danas sjećaju u Salzenu »našega mladoga patra«, kako se rado bavio bilinstvom. Dio vrta, što ga on obradjivao, još njeguju, a ljudi rado kidaju ovdje grančice, i cvijeće, pa to čuvaju u znak počitanja prama njemu.

Naskoro je mogao djelovati u »svojoj lijepoj crkvici«, ali je prije morao položiti ispit pred biskupom iz moralnoga bogoslovlja. Prije nego stupim u javnost, moram položiti strogi ispit pred biskupom i svim profesorima bogoslovlja! Da znadete, kako sjedim na iglama! Ali se uzdam u Boga, u moju dobru majku Mariju i u vaše molitve.« Osobito bijaše veseo, što je svoj rad započeo u mjesecu Marijinu i u mjesecu Srca Isusova. Od tog vremena u svakom listu prosi upravo vruće, da mole za njega, da bi mu rad uspijevao. »Preporučujem se u vaše molitve, jer sam veoma bijedan, a sposobnosti nemam baš nikakvih. Uzdam se u Boga i molim ga,

da svojom milošću podupre moju slaboću i nedostojnost. Kako bih bio sretan, da znam Boga ljubiti, kao što ga je ljubio naš sveti otac Franjo i da bih mogao ovu ljubav uspiriti i u drugima! Za nekoliko dana slavit ćemo Duhove. Molite Duha svetoga, da mi se udostoji udijeliti milosti, koje je dao apostolima, da se mogu novom snagom i potpuno posvetiti Bogu i njegovoj službi.«

Dvadeset i šestoga lipnja god. 1894. piše nekoliko riječi o svojim propovijedima. »Što se tiče mojeg propovijedanja, ide mi prilično dobro. Isprva sam drhtao, ali sam polagano svladao strah i ukočenost, a nadam se, da ću se je za nekoliko tjedana posve otresti s pomoću sv. Antuna.«

Koncem rujna dodje neočekivana zapovijed od oca provincijala, te morađe o. Viktorin u Lockeren, u »serafsko dječačko sjemenište«, gdje su trebali jednoga učitelja.

2. Lokeren (1894.—1897.).

U Lokerenu je postojao »serafski zavod« za belgijske mladiće, koji se pripravljaju na redovnički život.[1] Tu se pre-

[1] Sličan zavod uzdržavaju franjevci i u Varaždinu (Hrvatska).

davaju predmeti, što se uče u gimnazijama, a pitomci se odgajaju prema cilju zavoda.

Učiteljska služba uznemiri nešto o. Viktorina, a ponajviše zato, što mu je mogla priječiti, da mu se ispuni davna želja, da ide u vjerovjesništvo. Ali je Bog i tu imao svoju nakanu. Htio je, da pokaže pitomcima redovnika, komu je udijelio mnoge milosti i koga je odlučio obdariti još većim dobročinstvima.

Još se čuva nekoliko listova od njegovih predstojnika, redovničke braće i pitomaca, u kojima su pobilježene nekoje crtice o njegovu učiteljstvu. Navadjamo ih da se njima čitatelj okoristi.

Odmah, čim je prispio u Lokerenski samostan, latio se posla. Imao ga je dosta! Predavao je u raznim razredima matematiku (računstvo), zemljopis i vjeronauk. Za prvih predavanja nije se ništa osobita dogodilo. Novi učitelj bio je ozbiljan i oštar, a i u govoru je imao malu pogriješku, koja se u početku osobito isticala. Ali se napokon odučio svoje pogriješke i svladao ukočenost, te mu se ozbiljnost okrenula na šaljivost. Ovo se učenicima veoma svidjelo, te su ga obljubili i u velike štovali.

O. Viktorin bijaše u svakom poslu savjestan. Spomena vrijedna mu je strpljivost. Tko predaje računstvo, dobro znade, koliko napora stoji, dok se zabije koje računstveno pravilo u tvrdu tikvicu ovoga ili onoga učenika. On je temeljito poznavao svoj predmet. Za praznika najveće mu je veselje bilo rješavati s braćom teške računstvene zadaće. Često je morao po dvadeset puta rastumačiti isto pravilo ili jednostavni zadatak, da se nije ni najmanje pokazao nestrpljiv.

Znao je neopazice uzbuditi u svojim djacima zanimanje za računstvo tako, da ih s vremenom nije ništa toliko veselilo, koliko oni školski satovi, za kojih bi odveo dječake u vrt ili dvorište i pokazivao im, kako se izračunava visina stabala zidova ili samostana s pomoću sjene.[1]

Za školu se svaki put dobro pripravio i nikad nije predavao, što bi nadmašilo shvatanje njegovih učenika. Zadavao nije ni previše, ni premalo, a način tumačenja mu je bio srednji put izmedju katekizma i filozofije.

Kako bijaše zanimljivo u njega računstvo i vjeronauk, isto tako bijahu mu i zemljopisni satovi vrlo veseli. Poslije obič-

[1] Visina krova izračunava se ovako: udaljenost stajališta od kuće pomnoži se s tangensom kuta, što ga čini udaljenost stajališta od kuće s pravcem, koji spaja vrh krova sa stajalištem. Rezultat iznaša visinu krova.

nog ispitivanja, kod kojeg nije nikomu dao drugi red, rastumačio je zemljovid koje zemlje, što ga je sam narisao na ploču. Brinuo se i za to, da mu se pitomci upoznadu sa svim znamenitostima okolice, a u svoje tumačenje zgodno bi uplitao po koju pripovijetku na veselje i zabavu svojim djacima. Dok je zemljopis tumačio, znao je budući vjerovjesnik pripovijedati o vjerskim prilikama raznih naroda i kako su se pokrstili. Opisivao im je život njihovih svetaca i pobjedu njihovih mučenika. Ako su pak kojemu narodu franjevci propovijedali evangjelje Isusovo, ili je tekla mučenička krv franjevaca, to bi onda govorio sa zanosom, lice bi mu usplamtjelo, a mlada se srca oduševljavala. Tumačio je jasno, a učenike je priučavao, da stvar u glavnom napišu, a da mogu paziti bez dosade, pripovijedao im je o svojim »junačkim djelima« u malom sjemeništu, a zvao ih je svojim »starim bitkama«. Nije dopuštao, da se djaci glasno i dugo smiju: »Jedamput dobro se nasmijati, a onda opet paziti.«

Kad bi što rastumačio, gledao je, da u mladim srcima ne probudi samo ukus, već i kršćanska čuvstva. Još je od njega ostala jedna bilježnica za pripravu, u kojoj razlaže pjesmicu: **»La mère du missionaire partant«.** Kažu, da je u istinu ganutljivo razlagao ovu kiticu, gdje majka govori sinu:

Ak' u tamnicu te bies im baci lednu,
Na lomači spaliti ako te htjednu,
Tad ne misli na me, nit na suze majke!
Ako umreš, sinko, usred svetog boja,
Ne ću tad od svijeta utjehe, pokoja,
Plivat ću u sreći, što mi u diel pala,
Da sam mučeniku svetom život dala.«

Djelovanje o. Viktorina nije se medjutim protezalo samo na školu. Njegova ispovijedaonica bijaše u kapeli, te je taj lovac duša marljivo u njoj sjedio. A kako bijaše o. upravitelj bolestan, to je s o. Gjurom vodio skupštine trećoredske i Marijine kongregacije. Osim toga je pratio djecu na šetnju i vodio ih na sve strane. U okolici nije bilo grma, ni puteljka, što ga njegovi djaci ne bi poznavali. A i kod kuće je na djecu pazio, te je i u tom bio točan i savjestan. Kako je bio oštrih očiju, ništa mu nije moglo iz očiju izmaći. Zato se katkad pričinilo, da je ponešto sumnjičiv. No ipak kao pazitelj nije bio oštar, jer bi inače bio morao zatajiti svoju živahnu ćud. Da je bio žive naravi, to svjedoče mnoge nedužne šale, kojima je znao razveseljavati čitavi samostan.

Medjutim dodje u Lokeren jedan brat lajik, priprost kao dijete. Vršio je službu vratara. Kako se često morao seliti od jednoga samostana u drugi, to ga prozvahu »kozmopolitom«. Taj je brat veoma žalio, što nije nikad vidio velikoga grada Lüttícha. Ali kako da dodje onamo, kad tamo nema samostana.[1] Jednoga dana dodje taj brat kozmopolita i nosi brzojav: »— Lüttiška zaklada. — Brat A., vratar. Dodjite odmah.« Na ovu vijest bio je kozmopolita sav izvan sebe od veselja. Dakako da nije na to mislio, da se u Lüttichu nije mogao kroz noć stvoriti samostan. Hitro je dakle pokupio svoje stvari i spremio se na put. Već je odlazio, ali ga u posljednji čas zaustave. A zašto? — Brzojav je došao iz brzojavne postaje o. Viktorina.

Drugom opet zgodom — bilo baš usred zime — sklizahu se djeca u dvorištu na ledu. Vrijeme za odmor prodje. Tada reče netko ocu pazitelju: »Jedan djak je još vani.« Pater izidje i pogleda. I zaista je netko bježao po dvorištu. Oh, bijedniče, da znadeš, šta te čeka! — Vrata se otvore »Tko se tu klatari«, zagrmi pater. — Zvonki smijeh. — »Ja sam, prijatelju«, oglasi se o. Viktorin. Tako se našalio sa prerevnim ocem.

[1] Danas nije više tomu tako. Franjevci imaju danas samostan i crkvu u najnapučenijem dijelu grada Lüttícha.

Tako je bio o. Viktorin savjestan i točan bez pretvaranja i sile. Bio je umiljat i blag s onima, koje je nazivao svojom »malom braćom«. Za odmora je bio uvijek veseo i ljubežljiv. Često se opazilo u školi, kako svladava nestrpljivost, dok djeca nijesu pazila ili bila nemirna. Kako je štovao osobito presveto Srce Isusovo i presv. oltarski sakramenat, bl. Dj. Mariju, sv. Josipa, sv. Franju i sv. Antuna, to je u zgodno vrijeme i u školi očitovao. Dok je služio sv. misu, držao se dostojanstveno, te je time nazočne ganuo. Ljudi, koji su ga vidjali na ulici priprosta, a u crkvi dostojanstvena, prozvaše ga »svetim patrom«. Kako se je revno pripravljao za svetu misu, vidi se iz slijedeće zgode. Po ljetu običavao je poslije večere ići kroz igralište u vrt, gdje su ga djeca često zadržavala, da ostane još s njima, ali im on odgovarao često puta: »Ne, ne mogu, moram se pripraviti za sv. misu«, a znao je i to dodati: »Molite za me, jer ću trebati sjutra mnogo milosti!«

Ljubio je vruće red sv. Franje, i nastojao, da ulije tu ljubav i u svoje učenike. To je svojim primjerom brzo postigao. Ci-

tavu njegovu spoljašnost resilo je siromaštvo, priprostost i čistoća, — krjeposti svakom franjevcu vrlo dragocjene.

Riječi njegove prodirahu upravo onako u srca, kako izlažahu iz srca. »Čitav ću se svoj život — piše jedan njegov učenik mons. Monšamu — »sjećati onoga razgovora, što sam ga imao s njim za posljednjih mojih praznika, dan prije, nego što sam stupio u novicijat. Bilo je u rujnu godine 1895. O. Viktorin je imao u Vihonju trodnevnu pobožnost na čast sv. Antunu. Jedno poslije podne sam ga pohodio. Pozabavili smo se vrlo ugodno. Pokazao mi kuću od tavana do pivnice i naravski, da nije zaboravio niti na ptičju krletku, što ju je još prije svog novicijata izradio. U večer, kad sam se vraćao kući, bio me je ispratio. Morao sam se po putu diviti njegovoj veličajnoj duši. Govorio mi, kakva je sreća biti siromašnim za Krista, živjeti od dana do dana poput ptica nebeskih, govorio mi o dostojanstvu svećeništva, o sv. Franji, o dobroj majci Mariji, o osobitoj zaštitnici redovničkih novaka i to s takvim osvjedočenjem, s takvom ljubavlju, da su mi se riječi njegove duboko u srce uvriježile. Na času rastanka, kad je imao ići, da drži propovijed, udijelio mi je svoj blagoslov.«

Isti taj značaj očituje se i u jednom listu, što ga je u to doba napisao svojoj majci:

»Dobri Bog je bio uvijek milostiv meni. Vazda sam se bojao učiteljske službe, ali kad sam je dobio, prihvatio sam se posla odlučno i hrabro, jer sam bio osvjedočen, da je ono, što Bog hoće, njemu na slavu, a meni na spasenje. I gle! Sad sam tako sretan i zadovoljan. Toga prije ni slutio nijesam. Kako je ganutljivo gledati pitomce u crkvi i u školi. Pobožni su kao angjeli, dobri kao janjići, a za odmora skaču veselo kao vjeverice. Još jednom hvalim Bogu, što me amo doveo. U istinu mogu kazati: »**Ja sam osobito dijete Božje providnosti.**«

3. Kitaj (1897.—1898.).

Sklonost k vjerovjesničkomu životu pokazuje se u oca Viktorina već g. 1889., dakle već u novicijatu, a i listovi, što ih je pisao iz Salzena, neoborivo odaju, da je već g. 1894. molio svoje poglavare, da mu dopuste, da ide u vjerovjesnike.

Nerijetko ćute mladi ljudi želju, da propovijedaju poganima kršćansku vjeru. Monsenjör Monšam pripovijeda, da je za onih godina, što ih je proboravio u trond-

skom sjemeništu, opazio taj požrtvovni duh kod mnogih, pa ipak treba više puta držati ove gorljive duše, da se lakoumno ne daju na posao, za koji nemaju dovoljno sila.

Kod redova i vjerskih družba, gdje visoki ideali već po naravi nalaze plodno tlo, pokazuje se češće oduševljenje za apostolski život. Ne zadovoljavaju se time, da samo u svojoj domovini čuvaju i njeguju stado Kristovo, već ih sveta revnost nuka, da idu i u daleke zemlje, da propovijedaju poganima svetu vjeru, da predobiju za Boga što više izgubljenih ovaca, pa da bude **»jedan ovčinjak i jedan pastir.«**

Od ove uzvišene službe nije se ni red sv. Franje izuzeo. Već je sv. utemeljitelja oduševljavala misao, da ide k nekrstu, te je triput pokušao, da izvede tu namisao. I u svojem pravilu govori o onima, **»koji bi htjeli po nadahnuću Božjem ići k Arapima ili drugim nevjernicima«.**

Belgijskim franjevcima provincije sv. Josipa povjerila je sv. Stolica apoštolski vikarijat (biskupiju) južni Hupé u Kitaju.

U ono je vrijeme bio na čelu tamošnjih vjerovjesnika franjevaca i redovnica franjevka biskup Kristiens, takodjer franjevac. Godine 1896. raznio se glas, da Kristiens dolazi u Evropu po misijonskom poslu. Ova vijest obradova u velike o. Viktorina, jer se nadao, da će mu se davna čežnja naskoro ispuniti.

Prije, nego što iznese molbu, posavjetova se zrelo sa svojim ispovjednikom, a i druge je prosio, da se za njega mole. U svakom je svom listu molio svoju pobožnu majku, da moli Boga na jednu nakanu, ali joj nije htio reći te nakane. Neki njegov subrat, koji je bio s njim zajedno učitelj u serafskom zavodu, ležao je na smrtnoj postelji. To je bila izabrana duša. Kad se o. Viktorin od njega za ovaj život opraštao, zamoli ga, da preporuči njegovu stvar, naime poslanstvo u Kitaj. Umirući to obeća, a naskoro se želja o. Viktorina ispuni. Ganutljivim upravo riječima saopćuje to o. Viktorin svome bratu, profesoru u Varanu.

Prijavio sam se dragi brate za vjerovjesnika. Naš kitajski biskup došao je u Lokeren. Kad sam ga zapitao, šta je s mojim poslanstvom u Kitaj, odgovorio mi je: »U Rimu je već sve uredjeno, a u veljači putujemo.« Dobro pročitaj »putujemo.« To znači toliko, da je tvoj brat tako sretan, te može biskupa otpratiti u Kitaj: Moći ću dakle »raditi za spasenje bijednih pogana«. **»Deo gratias — Bogu hvala!«**

»Te Deum laudamus — Tebe Boga hvalimo!« Slavimo Boga za tako uzvišeno zvanje! Ako promatram svoju bijedu, slaboću i slabi napredak u krjepostima, moram se čuditi, što se Bog obazrio na tako slabo orudje. Moli da budem za svoje uzvišeno zvanje, da budem vjerovjesnik sveti, apostol pravi.«

U isto doba piše svojoj sestri o velikom carstvu, za kojim je čeznuo, da radi za spasenje nevjernika:

»Ti znadeš, kako je naš božanski Otkupitelj malo ljubljen, a to je tako žalosno, da bi se radi toga morale krvave suze lijevati. I pogani su djeca Božja. Isus je iz ljubavi k njima svoju krv prolio! Kad na to mislim, mila sestro, ćutim se pripravnim i sposobnim za svaku žrtvu, makar da prolijem i svoju krv, samo da nekoliko duša otkinem iz pandža vražjih.«

Majku je tješio mislima na sv. vjeru i priznaje svoju slaboću:

»Rastanak će biti težak, mila majko, ali što su naše muke prama onomu, što su za nas Isus i Marija pretrpjeli? Oh, ja sam tako slab, tako bijedan, imam tako malo krijeposti. Zato polažem svu svoju nadu u Isusa i Mariju. Ako me oni štite, bit ću za sve sposoban, pa i za najteže žrtve. Uz njihovu pomoć ne bojim se ničesa, uz njih

sam sretan i nadam se, da ću mnogo duša obratiti. Radujmo se zato. Tvoje je srce junačko majko moja! Pokažimo dobrom Bogu da ga ljubimo i da ne želimo drugo, nego ispuniti njegovu svetu volju. Moli za me, jer molitvom sve možemo, a bez molitve ništa.«

Dan odlaska približi se brzo. Osmoga veljače bijaše oprosna svečanost u Antverpenu u franjevačkoj crkvi. Velika se množina pobožnog naroda bila zgrnula. Svečanu misu služio je otac Viktorin, a poslije sv. mise pjevale su se riječi sv. Pisma. **»Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona«** (Rim. 10. 15.) — **Kako su lijepe noge onih, koji propovijedaju mir, koji propovijedaju dobro.«** Na to dodju redovnici, a na čelu i otac provincijal k mladom apostolu i dvojici njegovih drugova fra Dijaku Van Avernaet i fra Liberatu Callebaut, lajicima, koji su takodjer putovali u Kitaj, te po običaju padnu ničice pred njih i izljube im noge, pošto su ih prije toga svi bratski izgrlili.

Iza toga dodju rodjaci, a najprije majka, sa sinom u Vihonju. »Ne možeš mi braniti« — reče ona — »da te do Antverpena ne otpratim.« I ona se pokloni svom sinu kao svećeniku i vjerovjesniku,

a zatim ga pritisne na svoje materinsko srce. Kod tog prizora nazočni zaplakaše.

Žrtvu je dakle primio! Ali još ne, žrtva će se započeti istom sada. Trajat će dvije godine, ali će je mladi apostol hrabro i veselo prinositi. I u istinu život, što će ga o. Viktorin otsad provoditi, bit će pun boli ali i radosti.

Kad mladi ljudi ćute u sebi zvanje k apostolskom životu, već se tu u Evropi pripravljaju na svoju buduću službu i sigurno misle na napor i trpljenja što ih čekaju, ali im svega toga providnost Božja obično ne očituje u svoj veličini, jer još nijesu dosta jaki, pa bi od svoje odluke odustali. Tako je i naš kršćanski junak pisao jednog dana svojoj majci iz Kitaja:

»Majko, mogu Ti reći, da je život vjerovjesnički veoma tužan. Da sam prije poznavao Kitaj, ne bih imao dovoljno odvažnosti, da se odlučim na vjerovjesništvo.« To je glas boli. No dodaje i ovo: »Ali zato ne misli, da se žalostim.« Isto vrijeme sreća i bol. Kako to? Tko će nam tu tajnu odgonenuti? Pomislimo samo na velikog apostola naroda sv. Pavla. I on tako govori: **»Superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.« »Svaka nesreća puni me radošću.«**

A što je toliko mučilo našega vjerovjesnika? Da to doznamo, dosta nam je pročitati njegove listove. Mučilo ga sad neobično hladno podneblje u gorovitim predjelima, a sad opet nesnosna vrućina. Trpio je od gladi, od žedje, od neobične hrane, nevremena, od kojega ga nije moglo obraniti njegovo slabo odijelo. Mučilo ga nespavanje, bolesti, a napose groznica, koja ga veoma često hvatala. Mučio ga veliki napor od puta. Putovao je mnogo danju i noću, po kopnu i po vodi, po gorama i po dolinama i u takvim prilikama, kakvih mi ni zamisliti ne možemo. Takvih se putovanja hvatao često, samo da čuva ili predobije ovce za Isusa Krista.

Ali od tjelesnih patnja još su veće muke duhovne, koje duboko zasjecaju u srce. Mladi naš svećenik stajao je osamljen medju ono malo kršćana u nepreglednoj množini pogana, daleko od svoje redovničke braće, daleko od svojih zemljaka, obiteljskog kruga i majke svoje, koju je tako vruće ljubio. Tä svećenik i apostol još je uvijek čovjek, a ni službeniku Isusovu nije nipošto zabranjeno, da ljubi svoju majku nježnom sinovskom ljubavlju.

Kako mora boljeti čovjeka, kada vidi neizmjernu množinu nevjernika, koji ne poznaju Krista, a obožavaju kumire!

Kako je to boljelo napose o. Viktorina, koji je nada sve želio, da Spasitelja svi upoznadu i ljube, pa da se tako spasu. A i to ga je mučilo još najviše, što gdjekoji kršćani ne iskazuju Bogu dužno poštovanje te u svojoj zaslijepljenosti hrle u vječnu kazan pravednoga Suca.

Ali usred te tuge i žalosti ostane o. Viktorin ipak miran. »Što me još drži, jest ljubav Božja i čežnja za nebom.« S tim se riječima susrećemo često u njegovim listovima. U ostalom trud njegov ne ostade bez ploda ni bez utjehe. U Tanšešanu, gdje je pomagao o. Gracijanu, brojila je kršćanska općina kojih 800 raštrkanih i rastepenih vjernika. Ovdje je proučavao i upoznao ćud Kitajaca. Evo izvatka iz jednog njegovog lista:

»Što da vam saopćim o obraćenju u našem vikarijatu! Teško je kazati broj obraćenih. Mi živimo tako daleko od svoje braće, te i cijela godina prodje, da nemamo sreće, da se vidimo. Mnogi se pripravljaju, da primaju sv. vjeru, ali to biva vrlo često iz prolaznog uzroka, da nadju pomoći u kojoj parnici, ili da se obrane od kojeg svog neprijatelja. Mnogo nas stoji truda, dok ih osvjedočimo da cijelo njihovo obraćenje i žrtva, što se zahtijeva od

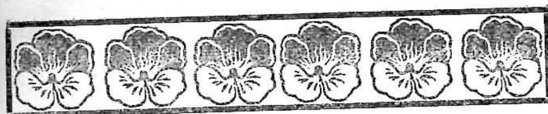
njih jest: odreći se opiuma, praznovjerja i nećudorednosti.

Koji nam se prijave, podvrgavaju se ozbiljnim kušanjima prije sv. krsta, a sam sv. krst primaju istom nakon jedne, dvije ili tri godine čekanja i priprave — — — Majko, kakvi su pogani, a i kršćani! Kitajac u opće nema srca ni kakve ljubežljivosti. On ne zna, što je ljubav. Kršćani su nešto bolji od pogana, ali ni kod njih ne možeš naći utjehe. Iz ovoga nemoj zaključivati, da sam sada u Kitaju nesretan. O ne, tä sve za dragoga Boga! Što imam manje utjehe, to me čeka veća plaća na nebu. Ja sam sretan i zadovoljan, a volje i revnosti imam, da se žrtvujem za spasenje duša. Ja promatram sve s bolje strane i smijem se uvijek na sve. Sve za dragoga Boga, sve za nebo!«

U nekom drugom listu nabraja majci sv. sakramente, što ih razdijeliše od 16. veljače do 11. ožujka: 91 ispovijed, 87 pričesti, 5 krsta i 1 zadnju pomast, a zatim dodaje: »Vidite, kako često pristupaju k sakramentima naši kršćani, premda stanuju od crkve daleko pol ili cijelu milju, a često i dalje.« U drugom opet listu javlja s velikom radošću, kako su u velikom broju bili kod sv. mise na svetkovinu bezgrješnoga začeća blažene Djevice Marije,

Osobito mu je bilo drago, kad su mu do
našali izloženu djecu. On ih je pokrsti
a pošto su bili često blizu smrti, to im i
dobivši zato vlast, dijelio i sv. potvrdu
Nadao se, da će te mlade duše bdjeti na
njim iz neba. »Idem često na proštenje
— piše — » a pitat ćete, gdje su prošte
..išta? Kako mi je poznato, mi ih tu ne
mamo, ali posjećujem ona mjesta, gdje s
zakopani moji andjelci i tamo molim kru
nicu (čislo), a zatim ih molim, da se sjet
mene gore na nebesima.«

PETI DIO.

Pobjeda.

1. Priprava na boj.

U dvim propovijedima, što ih je držao o. Viktorin u Glonsu i Vihonju par dana prije, nego se dao na put, zanesen svetim čuvstvima, odao je kako teži za mučeništvom. To je djelovalo na nazočnike tako, da su plakali. Kad je putovao u Marsilju kroz Pariz, pohodi sjemenište za inozemsko vjerovjesništvo i pogleda tako zvanu mučeničku sobu, gdje se čuvaju moći i ostaci onih članova družbe, koji su poginuli za svetu vjeru. Što se tamo dogadjalo u njegovoj duši, doznajemo iz lista, što ga je pisao svojoj majci: »Draga majko« — piše — »kad sam

stupio u onu sobu, pao sam na koljena, plakao i molio. Bilo mi je žao, da te suviše žalostim, ali ipak moram priznati, da sam molio Boga za mučeništvo, milost, da prolijem svoju krv za svetu našu vjeru.«

U Port-Saidu (Egipat) sastao se o. Viktorin na brodu »Salazie« sa svojim biskupom, koji ga je ondje čekao. Vrlo se je veselio, kad je doznao, da će se odsele po kitajski zvati »Tongiovang«. Tako se naime zvao i blaženi Gabriel Ivan Perboair, koji je g. 1840. zaglavio u Kitaju za Krista. Usput treba da spomenemo cijenjenomu čitatelju i to, da se misijonari (vjerovjesnici) u Kitaju nose sasma na kitajski. Nose narodno kitajsko odijelo, imaju brkove i bradu, pletu kosu u perčin kao što naše žene i puštaju ga, da im straga visi. Osim toga promijene svoje ime u kakvo kitajsko.

Kad su putovali kroz Vušang, gdje je bl. Gabriel Perboair hrabro podnio mučeništvo, molio je o. Viktorin svoga zaštitnika: »Blaženi Perboair isprosi mi, da budem i ja sveti vjerovjesnik, kao što si i ti bio; moli, da uzmognem naučiti bijedne kitajce ljubavi Božjoj; prosi za me, da obratim mnogo duša! Isprosi mi, da bih i ja — ali jao, ove milosti nijesam dostojan — da bih mogao i ja umrijeti, kao što si

umro ti, sveti mučeniče! Ah, kad bi moji posljednji dani bili slični tvojima!«

Vierovjesnici su u Kitaju uvijek u pogibli, da ne nastradaju nasilnom smrću napose u onim krajevima, gdje toliko ne pazi carska vlada. U ovom ogromnom carstvu kriju se razna tajna društva, koja hoće da zbace tatarsku carsku porodicu i da dignu na prijestolje pravoga Kitajca. Baš iz tih razloga bijaše južni dio carstva već godinu dana pozorištem mnogih buna. Osim toga Kitajci se grčevito drže svojih starih običaja i predaja i tudje se od svega, što dolazi iz inozemstva. Tako se tudje i od vjere sa zapada. Ovu mržnju povećava još i to, što su poradi neprestanoga proganjanja misijonari često prinuždeni uteči se konzulima (zastupnicima evropejskih vlasti) i carskoj vladi. Članovi potajnih društava, kako se dokazalo, proganjaju samo kršćane. Svaki drugi može se od njih osloboditi, samo ako izjavi, da nije kršćanin ili da ne će više pristajati uz kršćanstvo.

O. Viktorin je prispio u Kitaj u ožujku god. 1897. Biskup ga odmah pošalje u Huakiako. Ovdje oboli od groznice i ostane bolestan u krevetu do mjeseca prosinca, a zatim otide na oporavak k ocu Gracijanu u Tanšešan, gdje je bilo medju brdi-

nama mnogo kršćana. Svježi ga gorski zrak izliječi, pa ostane tamo sve do 28. kolovoza god. 1898. Tada dobije iz Išanga zapovijed od biskupa Kristiensa, da otide odmah u Šekeušan, da tamo izmijeni o. Marcela, koji je teško obolio. O. Viktorin se pokori zapovijedi biskupovoj i ode u Šekeušan, premda je znao, da ga tamo čeka možda i smrt. Kršćanska je naime općina u Šekeušanu bila sa svih strana opkoljena buntovnicima, a osim toga novokrštenici ne bijahu baš na veliku utjehu misijonarima. Po obližnjim krajevima Sučuen, Konanksi i Konanton već su se složile pogibeljne čete ustaša, a bilo se bojati, da će svak čas buknuti bijes framazonske družbe »Kotine« i u Hupeu, zato je pisao o. Viktorin svojoj majci: »Budućnost nam je veoma tamna, ali se ja zato ne uznemirujem. Sve, što se dogadja, biva dopuštenjem Gospoda Boga, koji sve na naše dobro upravlja. Što on hoće, hoću i ja, te bi se smatrao vrlo sretnim, kad bih njemu za ljubav krv svoju proliti mogao do zadnje kapi.«

U Šekeušanu prijetila mu smrt, ali ovaj put nije mislio, da bi takva smrt bila mučeništvo, te zato odluči, da će se, ako ustreba i braniti. On prispije tamo već peti dan rujna, a dvadesetipetoga otprati u

Išang bolesnoga o. Marcela, koga je dosele njegovao s nježnom ljubavlju. Kad su ostavljali mjesto, gdje je za nekoliko tjedana čekala o. Viktorina okrutna smrt, zapjevaše lijepu oprosnu pjesmu, što ju je ispjevao abbé Dalet, uglazbio Guno, a pjevali je u lokerenskom »serafskom zavodu« kod oproštanja o. Viktorina.

O. Viktorin zapjeva:

»Živite mi sretno diljem žića svoga,
Nos'te ime Božje na kraj svijeta toga.
Do vidova gor u domaji pokoja
Živite mi sretno, mila braćo moja!«

A otac Marcel nastavi:

Posvećenim onim putevima stoga
Hajte hrabro, muke snoseć radi Boga,
Ma i sam vas pakô oboriti gleda,
Čvrsta nek je nada, srce nek se ne da!
Ako noge stežu okovi vam kruti,
Na zemlju ak' krvnik obori vas ljuti,
Ak' u smrtnoj borbi pogine vam tijelo,
Radujte se, Bog će platit vam za cijelo.

Dne 1. listopada prispješe u Išang, gdje o. Viktorin proboravi cio jedan dan. Tak utješi providnost Božja biskupa i br redovnike, što su se mogli još jedr

dovati njegovoj nazočnosti, a o. Viktorinu bijaše to zgoda, da se okrijepi za posljednju borbu. Dne 2. listopada vrati se o. Viktorin u svoje mjesto, u Šekeušan. Biskup Kristiens namjeravao ga ostaviti tamo samo do veljače, a onda ga pozvati u Išang. Ali medjutim Bog odredi drukčije. Odredi pozvati slugu svoga k sebi.

U samoći, na nekom visokom brijegu, pokrivenom maglom, kako je sam rekao **»sasvim blizu neba«**, obavljao je naš mladi misijonar svoje duhovne vježbe; razmišljao je o svetim istinama, koje krijepe dušu na novu djelatnost i na hrabri boj. Je li tada mislio, da su mu to posljednje duhovne vježbe? Tko bi to znao kazati? Po posljednjem njegovom listu, što ga je pisao kući, zaključujemo, da je na to mislio, jer piše:

»Šta biste rekli, da dodju buntovnici i da me u nebo pošalju? Ja se tomu ne mogu nadati, jer nijesam dostojan te milosti, ali ipak kako bih se u nebu radovao, kad biste jednoga dana klečali pred mojom slikom! Ali bez šale prosim vas, molite za me, da se volja Božja na meni ispuni. Sve, što Bog želi i hoće, to želim i hoću i ja. Budi slava Isusu, Mariji, sv. Josipu i svim stanovnicima neba.« —

A da se majka suviše ne prestraši, dodaje u narječju svoga kraja: — »Majko, ne boj se kumira, oni ne mogu ugristi.«

Duhovne vježbe okrijepiše njega, ali je trebalo, da se i nehajni vjernici ojačaju, jer je pogibao prijetila ne samo pastiru, već i stadu. Govorio im je ozbiljno i prijetio im se, da će ih ostaviti: »Zar ne ćete slušati svoga duhovnoga oca?« — govorio je nehajnim svojim ovcama — »dobro je, on vas ne treba. Otići će u Šiaomentien; tamo slušaju kršćani svoga duhovnoga oca i ljube ga.« Vjernici se popraviše i dodjoše k njemu na dan svih Svetih, zamoliše ga za oproštenje i obećaše, da će ga u buduće slušati.

Kako je to utješilo njegovo očinsko srce! Kakva li bijaše to milost siromašnim novokrštenicima, koji bijahu tako blizu strašnoj smrti, a da toga ni slutili nijesu, što su imali tako dobroga pastira!

Medjutim se gonitelji približiše. Njihovi vodje nekoliko dana prije izdadoše poziv na progon. Ovo pismo preveo je biskup o. Ferhegen i rastumačio ga. Jasno se vidi odatle, da su bundžije u istinu namjeravali iskorijeniti kršćanstvo u Kitaju. Evo poziva:

»**Odredba za uništenje kršćanske vjere**« izdana u Lišaope, Tičekin i

Slančeuganu, u kotaru Čanglo u upraviteljstvu Išang, oblasti Hupe, za slobodu potištenih, za umirenje dobrih, za izgon stranaca i podignuće Kitaja.

U početku neba i zemlje, kad je sunce i mjesec na nebu sjao, nastalo je sve. Tada vladahu carevi, kraljevi i poglavice.[1] Radjali su se tada drugi ljudi. Hrabri junaci vidjeli su sunčanu svjetlost, i išli za njezinim tragom. Preko mora stanovahu divlji stranci, a na sredini svijeta bijahu Kitajci.[2]

---

[1] Ovo se odnosi na povijest Kitaja. 2000 godina prije Isusa vladali su u Kitaju znameniti carevi: Fui, Jao i Šuen. Posljednji car bio je Taju, koji je utemeljio prvu vladalačku kuću. Poglavice prvih triju dinastija: Hija (g. 2005. pr. Is.), Šang (1766.) i Čeu (1122.) nazivahu se kraljevima. Za ove potonje počelo je feudalno doba (770.—225. pr. Is.). Kitaj bi u to vrijeme razdijeljen na mnogo kneževina, kojima upravljahu mali kraljevi, knezovi i mogućnici. Kasnije se ove državice ujediniše pod jednom dinastijom za cara Cin, koji je vladao u Kitaju od g. 225.—206. pr. Is.

[2] Stari Kitajci ne poznavahu zemljopisa. Oni mišljahu, da je njihova zemlja odasvuda opkoljena morem, i zato je nazivahu Sehai (četiri mora), a držali su poput Rimljana za »barbare« sve narode, koji ne pripadahu k njima.

Tada bi zasnovana duboka nauka triju vjera,[1] i ove se vjere medjusobno potpuno slagahu.[2]

Konfucije propovijedao je pravednost i ljubav, **Laoce** je uzeo za osnovu »ništavilo«, a **Budha** je nastojao, da se dovine do čistoće. Premda bijahu na broju tri vjere, to sačinjavahu ipak samo jedno bogoslužje.[3]

Od ovih triju vjera ni jedna ne osudjuje tijelo ili srce, već sve nastoje, da unaprijede dobrobit puka. Ovim se vjerama svakako narod divi i u svako doba svi svraćaju svoju pozornost na njihove zapovijedi.

---

[1] Tijekom vremena uvelo se u Kitaju: 1. Štovanje razuma, osnovano od mudraca Laoce, koji se rodio g. 604. pr. Is. 2. Vjera književnika (Žu) od Konfucija (g. 551.) i 3. Budizam, (Fu) koji je došao ovamo iz Indije.

[2] Ove tri vjere baš se nikako ne slagahu. Već površni pogled u povijest Kitajskog carstva pokazuje nam unutarnje borbe i progone, što ih godine i godine dizahu jedna vjera proti drugoj. Tvrdnja dakle ovog proglasa nije istinita.

[3] Poganski Kitajci još danas govore: »San Kiao tu hao«. »Sve tri vjere jednako valjane.« A ipak se ne bi našao može biti ni jedan čovjek, koji bi držao, da su tri vjere jednako valjane, pa da bi ipak samo po jednoj živio. Poganski Kitajci, ako ćute kakvu vjersku potrebu, traže je u svim trim vjerama i uzimaju iz svake po nešto, i to već prema volji i osobnoj sklonosti pojedinaca.

Po izumrću porodice **Min** upotrebi sadašnja naša vladalačka kuća pobunu Šanga i Lina, te se pope na prijestolje.[4] Vladalačka kuća **Šen** štovala je preko 200 godina Konfucija, Budhu i Laoceja. Za cara Hangfonga dođe k nama kleta evropska poplava, da potisne i ponizi Kitaj.[5]

Grade svuda crkve, a svoju vjeru nazivaju: »**Štovanje nebeskoga Boga**«. Naše mudrace[6] izmijevaju i uče, da je »pet članaka[7] naše vjere idolopoklonstvo, a sa

---

[4] Vladalačka kuća Min nastala je g. 1368. po Is., dok je nije g. 1600. uništila jedna velika revolucija. Vođe te revolucije bili su Canghijen-čong i Li. No radi nesloge pobjednika preuzela je vladu jedna četa Tatara iz Mandžurije, i osnovala god. 1644. dinastiju Cin.

[5] Hangfong je bio sedmi car sadašnje vladalačke kuće, a vladao je od g. 1851. do 1862. Komu je iole poznata povijest Kitaja, znade, da su počevši od sv. Tome apostola propovijedali kršćansku vjeru po ovim krajevima svjetovni svećenici, franjevci, dominikanci, isusovci, lazaristi i razni drugi vjerovjesnici. Ali istom Hangfong ugovorom u Tienčinu dozvoli zakonom, da smiju Kitajci primiti kršćansku vjeru i ispovijedati je po čitavom carstvu.

[6] Ovi mudraci jesu: Konfucije, najveći mudrac kitajski, Mencije i drugi.

[7] Ovih »pet članaka« jest: Tien, nebo; Ti, zemlja; Kin, vladar; Cin, roditelji; Se, učitelji. Ovih pet riječi napišu na komad crvenoga papira, metnu na počasno mjesto u kući, pa se tomu također klanjaju. Zato katolička Crkva zabranjuje

našim bogovima postupaju kao sa lutkama. Oni su prama našemu narodu nasilni, a sa mandarinima[8] postupaju kao s robovima. Iskapaju oči našoj djeci i traže u njima biserje;[9] istrgnu im pluća i oskvrnjuju naše djevojke. Varaju i stranputicom vode naš siromašni narod, razbijaju likove naših božanstva i kod najmanje nezgode dižu strahovitu buku. Dugo već harači ova vjera na okrutni način naše neizmjerno carstvo.

Počamši od cara i ministara, pa sve do najnižeg mandarina, svi štrepe pred njima. I svi to podnose nijemo, jer se ne usuđuju glasno protiviti. Međutim kitajski narod svuda diže svoj glas. Bogovi i ljudi

---

to kršćanima, da drže to kod sebe. Kada Kitajac prelazi na katoličku vjeru, u znak svoga obraćenja odstranjuje taj papir iz kuće.

[8] Mandarini su upravitelji pojedinih kotara.

[9] Ova grdna kleveta vrlo je raširena. Jedni pričaju, da vjerovjesnici iskapaju oči mrtvacima i da u njima traže biserje, drugi tvrde da ih miješaju sa plućima, te da iz njih prave lijek, treći opet pripovijedaju, da prave iz očiju dalekozore i još mnogo drugih gluposti. Sva je prilika, da se ove klevete osnivaju na obredima posljednje pomasti ili na kršćanskom običaju zaklapati oči mrtvacima. Ovo vide pogani, pa ne razumiju. Događa se češće i to, da iskopaju kršteno dijete iz groba, da vide, jesu li mu oči ili pluća izvađena.

dršću od srdžbe. Strpljivost neba i zemlje primakla se kraju. A mi, koji živimo pod suncem nebeskoga carstva i koji dobismo blagodat naobrazbe od sina nebeskoga (od cara), ako imade u nama imalo poštenja, hoćemo li moći ostati ravnodušni i bešćutni prama ovoj sramoti?

Budimo po tom duhom i tijelom složni pa onda napred!

Zapjevajmo složno pjesan velike pravednosti!

Uništimo složno kršćanskoga Boga!

Zatarimo složno ovoga crva!

Očistimo složno Kitaj!

Srušimo složno crkve i pretvorimo ih u pepeo!

Dobrima mir!

Naravski, da nije moguće istrijebiti korijen toga praznovjerja. Nije moguće ugasiti posljednju iskru te vatre, ali uništimo kršćane, pa ćemo ukloniti uzrok naših patnja.

Pazimo, da ne ražalostimo mandarine. To bi toliko značilo, koliko povećati svoju nesreću. Čuvajmo se, da ne ubijamo mandarine, jer oni ljube pravdu!

Pazimo, da ne ugnjetavamo narod, već naprotiv brinimo se, da budu dobri zaštićeni!

Prijatelji naprijed, ispunimo volju nebesa!

Tražimo pokoj srcima našim!

Kakva će nam biti radost, kakva utjeha, ako u slozi pobijedimo.

S veleštovanjem vam predajemo ovu okružnicu.

Pisano prvog dana, desetog mjeseca, dvadeset i četvrte godine vladanja cara Kuangsu (14. studenoga god. 1898.).

Sastavismo u Švangtontiju.

Dobro nas shvatite!

Naskoro ćemo vidjeti, koliko je ovaj poziv djelovao na vas!

2. Bijeg, sužanjstvo i smrt.

Neki kršćanin iz Lešuana javio je pogibao o. Teotimu Ferhegen u Mašapin blizu Šekeušana. O. Teotim povjeri tomu kršćaninu pismo (20. studenoga 1898.), da ga preda o. Viktorinu. U tom je pismu o. Teotim opisao o. Viktorinu pogibao, u kojoj se nalazi. »Iz Lešuana« — piše — »okrenuše se progonitelji k našem kraju. Od prilike mjesec dana već trgaju kršćanske natpise, a same kršćane plijene. Oglasi po zidovima svuda pozivaju, da se vjerovjesnici ubiju, a crkve plijene. Kršćani i pogani bježe. Proganjaju nas dakle u istinu.

Dvjesta Kitajaca iz okolice upisalo se u tajno društvo »**Kotihuj**« i čekaju na znak. Jučerašnji dan bijaše odredjen, da nas ubiju i spale, ali ipak nijesu došli. Ja sam se zavjetovao, da ću u Mašapinu podići kip sv. Antuna, a kršćani zavjetovahu, da će pristupiti k sv. pričesti na čast sv. Antunu, ako se povrati mir bez veće bune. Bit ćemo prinuždeni, da se branimo, ali se ipak nadam, da ne će do toga doći.

Preporučamo se u vaše pobožne molitve, da se uzmognemo braniti, ili, ako se svidi našemu božanskomu učitelju, neka nam udijeli milost, da ustrajemo do smrti u ispovijedanju njegove svete vjere.«

O. Viktorin primi tu žalosnu vijest 25. studenoga. Isti dan napisao list svojoj majci i braći. List završuje sa zabrinutim usklikom »**Sv. Antune, oslobodi nas!**« Počinje list ali ne zna hoće li ga moći završiti. »**Mila majko, ne mogu ti tajiti, da mi je život u velikoj pogibli.**« Piše, da su progonitelji već blizu, a onda nastavlja: »Pošto se bojim, da će me uloviti, to se polagano pripravljam na smrt. Umirem dragovoljno, ako to hoće dobri Bog i to ondje i onako, kako i gdje on hoće. Neka se vrši njegova volja, blagosloveno njegovo sveto ime! Kako bih sretan bio, da mi je krv proliti za ljubav Božju, a na obraćenje

Kitajaca. No ja se ne usudjujem nadati tolikoj milosti, jer sam toga nedostojan. Medjutim sam sretan i miran, a mnogo se ne brinem za ono, što će biti. Draga majko, da ne molim, morao bih poluditi; ali znam, da moliš za mene i da mnoge pobožne duše mole za mene; dobri Bog će mi dati jakost i potrebitu hrabrost.«

»Mila majko, još jednom ti hvalim za sve, što si za mene učinila. Veoma te ljubim i molim za posljednji put tvoj blagoslov. Draga braćo, hvalim vam za sva dobročinstva. Blagoslovio vas dobri Bog! Budi hvala svim mojim dobročiniteljima! Budem li sretan, te umrem kao mučenik, molit ću za vas u nebu. Mila majko, ljubljena braćo, do vidjenja u nebu! Slava budi Isusu, Mariji i sv. Josipu!

Ne zaboravlja nikoga — junačke li ljubavi! — ne zaboravlja ni svojih budućih krvnika. Dobro pozna kršćansko srce svoje majke i ne ustručava se dodati slijedeću opasku: »Ako umrem, ne plači, ne žalosti se, nego se moli za moje neprijatelje.«

Taj list poslao je 28. studenoga. Tri dana kasnije je pisao svom biskupu o. Kristiensu i o. Kasijanu. »**Pritecite mi u pomoć!**« — piše im — »**inače se bojim, da će biti kasno.** Mandarin

ne čini ništa. Na opetovane moje molbe ne odgovara. Ne znam, šta da učinim. Već tri dana nijesam spavao, a ne mogu se uzdržati od suza.« Piše nadalje, da su se on i više kršćana zavjetovali sv. Antunu, da u njega izmole mir za općinu. I u sv. misi je molio za mir (oratio pro pace), jer je držao, da i biskup to hoće. O. Viktorin je revno i očinski opominjao sve vjernike, da budu na sve pripravni, pa i na mučeništvo, ako je to volja Božja.

Uto dodje jedan glasnik, kršćanin iz Šiaomentiena, mjesta tri sata od Šekeušana, te pozove oca, neka se požuri k njima, jer će biti kod njih bolje zaštićen. Otac Viktorin odluči da otide, ali prije još udijeli sakramente umirućih misijonarskomu slugi Vangminvenu, koji je za par dana iza toga umro.

O. Viktorin se dakle preseli u Šiaomentien. Drugi dan, u srijedu, 30. studenoga, u 7 sati na večer vrati se jedan kršćanin iz Čonkija i donese vijest, da su u općini napali mnogo kršćanskih kuća i ranili više kršćana, te da su već na putu prama Šekeušanu i Šiaomentienu. Nakana im je, da ubiju sve sljedbenike katoličke vjere. Dvojica katekumena (vjerskih novajlija, koji još nijesu kršteni) padoše im u ruke. Jedan sramotno pogazi sv. vjeru, ali

ga ipak ubiše. Drugi, imenom Pikaipang, osta neustrašiv i premda su ga silili na sve moguće načine, da zataji katoličku vjeru, odreže im: »**Svetu vjeru ne ću zatajiti nikada! Ja sam kršćanin i kršćanin ću ostati.**« Na to mu razbojnici izbiše oko, odrezaše jednu nogu i napokon mu odrubiše glavu (u utorak, 29. studenoga). Dočuvši ovo kršćani u Šiaomentienu udariše odmah u bijeg, a oca Viktorina ostaviše sama, opkoljena ljutim neprijateljima. Šta da učini sada? Sjeti se svoje mile majke i brzo joj napiše list, u kojem se oprašta s njom i sa svojom braćom. Pisao je i svojemu biskupu, o. Kristiensu. Ne možemo tih listova čitati, a da nam suze ne navrnu na oči. Toliko se u njima očituje veličina krasne duše mladoga apostola, kao što i njegova nježna ljubav, poniznost i nadnaravno pouzdanje.

Ti listovi glase:

Ave Maria!

Mila majko i mila braćo!

Neka bude sveta volja Božja! Pišem vam s čuvstvom smrti u srcu. Čonki, moja kršćanska općina, je uništena. Bilo je tamo preko sedam stotina ljudi s noževima i drugim oružjem. Pobjegoh u Šiaomentien. Za koji dan će doći i ovamo. O kad

bih se mogao još jedan put ispovijediti! Bože, smiluj se; žrtvujem ti svoj život za obraćenje siromašnih Kitajaca!

Do vidjenja, mila majko, — u nebu! Krijepio Te dobri Bog i blagoslovio Te! Poslije kad umrem, molite mnogo za mene, a ljubite još i nadalje Kitaj i bijedne Kitajce! Šaljem Vam svoj sveti blagoslov za posljednji put. Ako umrem, ne plačite, idem u nebo i molit ću tamo za Vas. Blagoslivljem sve svoje dobročinitelje. Molit ću za njih u nebu.

fra Viktorin,
apoštolski vjerovjesnik.

Drugi list biskupu ocu Kristiensu glasi:

Ave Maria!

Presvijetli gospodine Biskupe!

Fiat voluntas tua, Domine! (Neka bude volja tvoja, Gospodine!) Doznao sam baš sada, da je kršćanska općina u Čonkiju uništena. Rulja dolazi sad u Šekeušan, a zatim ide u Šiaomentien. Ovo je može biti moj posljednji list.

Presvijetli gospodine, hvala Vam na svakoj dobroti, što ste mi iskazali, a hvala i miloj braći redovnicima. Pomozite siromašnim kršćanima! Ja žrtvujem svoj život

dobrom Bogu! Neka bude njegova sveta volja! Da bi se mogao još jednom ispovijediti! Bože, smiluj se mojoj bijednoj duši!

Presvijetli gospodine! Mila braćo! Molim Vas, oprostite mi sve pogrieške, što ih učinih. Pozdravite u moje ime poglavare i redovnike naše ljubljene Redodržave! Najviše me tješi misao, da umirem kao sin sv. Franje!

Skori mučenik
fra Viktorin,
apoštolski vjerovjesnik.

Oba ova lista predao je o. Viktorin jednomu radniku iz misijonske kuće i naložio mu, da ih odnese u Išang, ako bi njega ubili. Na stražnji dio omota napisao je ove riječi: »**Preporučeno sv. Antunu**«. Dao je zatim zakopati u zemlju fotografiju svoje majke, braće, blaženoga Huppea Dešanten, župnika glonskoga i sliku abbéa Scheena, župnika u Vonku, jer nije htio, da dodju stvari njemu tako dragocjene, u ruke razbojničke. Zatim ispovijedi nekoliko vjernika, a napokon kako je udovoljio svojoj sinovskoj i pastirskoj dužnosti, skloni se u kuću kršćanina Litajena. Ovdje takodjer ispovijedi više vjernika. Na pitanje, ima li u blizini kakva špilja, gdje

bi se sakrio, odgovoriše mu, da ima. Litajen je bio pripravan, da ga odvede. O. Viktorin poveo je sa sobom svoga kuhara, koji bijaše istom katekumen (vjerski novajlija), jednoga trhonošu i slugu. Bilo je 10 sati u veče, mrka noć, kad su otišli prema špilji. Morali su se uspinjati na jedan brijeg kroz nepreglednu šumu. Društvance se zaustavi na obali rijeke, koja teče u Šiaomentien i tu počeka jutro (1. prosinca, četvrtak). Teško im je bilo penjati se na brdo; no napokon ipak prispješe do špilje i smjestiše se u njoj. Bila je veoma uska tako, da su jedva mogli unići u nju, a osim toga bijaše vrlo vlažna; sa stijena joj je kapala voda. O. Viktorin ostane tu s trojicom svojih ljudi do subote, 3. prosinca. Ne znamo ništa pobliže, kako su proveli ta tri dana, ali možemo pojmiti, kakva su čuvstva napunjala srce našega vjerovjesnika. U subotu na večer vrati se Litajen u špilju i javi, da nijesu više ni ovdje sigurni. Vodje buntovnika obećaše za nagradu 100 li (u našem novcu 288 kruna) onomu, koji ulovi patra živa i dovede ga k njima, pa zato da uhode neprestano tumaraju po brdinama. Litajen svjetuje oca Viktorina, da bi trebalo naći vodića, koji bi ih otpravio u Penegai, gdje su prilike mirnije. Petar prihvati savjet, a Litajen se

povrati. 4. prosinca u nedjelju pošalje otac kuhara, da potraži Litajena. Kuhar sretne na putu dvojicu svojih znanaca buntovnika,* a ovi ga pitaju, zašto je primio katoličku vjeru. Nesretni katekumen odgovori, da su ga prisilili i da bi im lako uručio patra, samo ako njega (kuhara) poštede. Jedan je buntovnik htio da ide odmah k špilji, ali mu drugi reče, da malo počeka. Pod večer vrati se kuhar u špilju i reče, da nije mogao Litajena nigdje naći, ali o onome, što mu se dogodilo na putu, nije ništa kazao.

Kad je Viktorin opazio, da mu pogibao sve više prijeti, odluči, da će bježati prama Čuenlongtinu, grad, što se nalazi uz cestu, koja vodi u Išang, a da ga ne prepoznaju, odreže si malko bradu. Pošto je vidio, da ne će uteći smrti, sakrio je kalež i prtljagu, a uzeo samo revolver i nekoliko komada kruha. Nastala je noć. Bjegunci se sklizahu niz brijeg i dodju do obale rijeke. Više puta moradoše pregaziti vodu. Tada je uzimao kuhar o. Viktorina na svoja ledja i prenašao ga.

---

[1] Ovo vadimo iz izvještaja, što ga je savjesno sastavio o. Teotim Ferhegen, i poslao o. Venanciju Janssen, provincijalu franjevačke redodržave u Belgiji. Izvadak ovoga izvještaja donaša »Acta ordinis Fratrum Minorum« u III. svesku g. 1899.

Nadodje jutro petoga prosinca. Pater sjedne umoran na jednu hrid i pojede komad kruha i reče kuharu: »Ovaj put uz rijeku jako je nezgodan, odaberimo koji drugi.« Kuhar odgovori, da ne zna za drugi put, pa brzim korakom otidje. Naskoro ga nestane s vidika. Pater zapovijedi trhonoši, da ga potraži i pozove natrag. A kad se trhonoša vrati sam, o. Viktorin zaplače i reče: »To nije pošten čovjek.« Zamalo nastaviše opet put. Kad se popeše na jedan brežuljak, opaziše kuhara, gdje ide uz rijeku. Pater ga sa suznim očima zvao, da se vrati, ali on ne htjede. Tada ga zamoli, da vrati barem novac, što ga nosio, ali ni to nije htio. Još jednom pregaze rijeku i prispiju u mjesto Čenkiavan. Ovdje se sastanu s poganinom Čeniangom. Taj upita nekoga Vanga: »Nije li to svećenik Tong?« Taj, da spasi o. Viktorina, reče, da nije, već da je to neki sudbeni činovnik iz grada Hafongšen. No Čeniang dozna istinu i pozove u pomoć svoje drugove. Ti se zamalo slete s brijegova, a bijahu naoružani batinama, mačevima i puškama. Odmah opale nekoliko hitaca, da preplaše patra. Jadni pater sakrio se sa svojim pratiocima u koritu rijeke za jednu hrid, ali su ga za par časaka našli. Kad se približi

buntovnik Leminta, da ulovi patra, ispali taj svoj revolver i rani razbojnika u lice. Buntovnici se ne usudiše naprijed. Ipak se dvojica od hrabrijih približe ocu Viktorinu straga i uhvate za kosu (kitu), koja mu je otrag visjela, i bace ga na zemlju. Sada mu oduzmu revolver i vjerovjesničko raspelo, skinu mu gornju haljinu tako okrutno, da mu se desna ruka ukočila. Zatim ga na po gola stanu tako nemilosrdno tući šibama od bambusa, da su se bojali, ne će li na putu poginuti. Zato ih neki opomenu, da ga tako jako ne biju, jer bi mogli izgubiti nagradu. Tada mu svežu ruke straga čvrsto i odvedu u stan Kitajca Šantehuja. Ovdje mu zvjerski ljudi svuku sve haljine. Opaka žena Kiang pljuskala ga po licu, grdila ga i oduzela mu kapu i rubac. Iza toga ga svezaše konopima i odvukoše.

A kad je već iznemogao i nije mogao ići dalje, stanu ga bičovati. Kad su napokon vidjeli da je u istinu slab, primiše ga i odnesoše sami u Huang. gdje je bilo mnogo buntovnika. Kada buntovnici opaze patra, udare u divlje klicanje te u znak radosti ispale puške. Poslije večere odvedu nevinu žrtvu naoružani puškama, mačevima i toljagama uz baklje i svjetiljke u Tongpiakan, gdje je bio logor buntovnika. Vodja njihov dočeka ih ve-

selo i zaželi im sreću na uspjelom ovom lovu. Da Viktorina izvrgnu ruglu, zaodjenuše ga u žensko odijelo.

Noću od 5. do 6. prosinca i prije podne slijedećega dana ostane o. Viktorin na goloj zemlji svezanih ruku i nogu. Oko podneva odvuku ga u Šekeušan na njegovu misijonarsku postaju, gdje se utaboriše. Vodju su nosili u nosiljki, a pratila ga množina naoružanih ljudi. Po putu ispališe mnogo raketa. Koliko je muka tu pretrpio o. Viktorin, ne da se izreći. Svezanih ruku objesiše ga na jedno stablo, gdje je visio pet dana. Boli su ga ražarenim željezom, kidali su s njega meso vručim klještima, tukli ga po glavi i izbili mu jedno oko. Da mu razdražuju glad i slabinu iz daleka mu pokazivahu jadnici krumpira, pa mu se zatim sve više približavahu. Usta mu napuniše žitnim zrnjem, a onda skakahu oko njega, pjevahu i klicahu: **»Mi ćemo ti srce izjesti, a krv popiti.«** Razbojnici se ne zadovoljiše samo ovim mukama. Tijelo su mu mučili, ali duša mučenikova ostane vesela. Jedno mu je oko još ostalo, ali ni njemu nijesu mučitelji dali mira, već su ga htjeli na svaki način vidjeti, kako plače. Zato pred njim umore sakristana i druge zarobljene kršćane, dok su starci, žene i djeca podlegli mukama smrtnoga straha.

U tom se času očitovala revnost misijonarova u potpunoj svjetlosti. Nije mario za sebe, nego je bodrio svoju duhovnu djecu; govorio im o nebu, koje im se već otvara, govorio im o kruni, koju im je Bog pripravio.

»Otac«, pričao je jedan čestiti kršćanin, komu je uspjelo doći u Išang, »obećao nam, da ćemo se u nebu prepoznati.« Tako je vrijedni misijonar propovijedao, dok su mu braću mučili, a dok je bijes poganski mirovao, dotle se molio Bogu.

Šestog prosinca bi ubijeno mnogo Šekeušanskih kršćana. U blizini toga sela nalazi se špilja, jama za salitru. Otvor, što je gledao na livadu, bio je uzak, da je kroz njega jedva mogao proći odrasao čovjek. Kroz taj se otvor može doći u malu prostoriju, a odavle vodi drugi otvor u drugu prostranu jamu. Drugog prosinca htjelo se ispred progonitelja spasti tu sedamdeset kršćana. Bili su to ponajviše starci, žene i djeca, koji nijesu mogli daleko bježati. Simo su smjestili svoje dragojenosti, odijela krevete i hranu. Dva jaka čovjeka s puškama ostala su u gornjoj prostoriji, i čuvala ulaz. No laži kršćani, jedna žena i dva muža izdali su ih. Doznali su za njih progonitelji. Dodju odmah k špilji, zapale nad ulazom suha dr-

vlja, slame i drugih tvari, te dim tjerahu u jamu, da se unutri zaguše. Kad su već mislili, da su se kršćani zagušili, unidju i nadju 68 mrtvih. Dvojica su još disala, ali već nijesu bili pri svijesti. Ovima odrubiše razbojnici glavu, tjelesa pak one dvojice odnesoše, što čuvahu ulaz, odnesu u kuću, gdje je o. Viktorin čekao smrt. Jedan od ove dvojice bijaše Pavao Vang, rodjen godine 1864., a služio je vjerno u vjerovjesničkoj kući. Drugi je bio Toma Hukang, a rodio se godine 1841.

Takvi su se evo žalosni dogodjaji odigrali na mjestu, koje je o. Viktorin toliko volio.

Spomenuti ćemo još dogodjaj, što ga nekoji ne priznavaju, ali ga biskup o. Teotim Ferhegen potvrdjuje kao povjesnu činjenicu. Kršćanin Benedikto Hung ležao je na smrt bolestan u kući katekumena Huanša, i vidio je, gdje lebdi u zraku svjetli križ dva potpuna sata. Isto tako to svjedoče i drugi Kitajci. Taj izvještaj o. Teotima potvrdjuje, premda malo drugčije i list »**Gazet von Antwerpen**« od 1. lipnja g. 1899.

Jedanaestoga prosinca u nedjelju prije podne vijećahu trojica glavnih buntovnika: Sianče, Lišope i Ličekin u sudištu, a da se pokažu pravednima, pričinjahu se, kao da sude u ime zakona. Bilo je nazočno silno mnoštvo pogana; nekoji su puštali rakete. Tada dovedoše pred vijeće o. Viktorina svezanih ruku. **Iza osude dva buntovnika odrubiše na zapovijed Sianga ocu Viktorinu glavu sa sedamnaest udaraca. Za tih se 17 udaraca slomiše dva mača, a dva se svinuše.** Tako je dobri pastir žrtvovao svoj život za svoje stado. S njim pogiboše još dvojica katekuma: Hutaki i Šensi; i njima odrubiše glave.

Ovo se dogodilo treću nedjelju došašća (adventa) i četvrti dan u osmini bezgriješnog Začeća blažene djevice Marije, na dan, kad pjeva sv. majka Crkva:

— »**Moja duša čezne za tobom!**« —

— »**Gospode! nama ćeš dati mir, jer sva djela naša ti si nam učinio!**«

— »**Otvorite vrata da udje narod, koji drži vjeru!**«[1]

3. Poslije smrti.

Bijes progonitelja još nije došao do vrhunca. Glavu oca Viktorina kotrljali su

---

[1] Ex lectionibus primi Nocturni, Isaiae capite 26.

po blatu, a onda je razlupali, moždjane izvadili i pojeli, a zatim je nataknuli na dugi štap, pod glavu pričvrstili ovaj proglas:

»Poziv smionih za uništenje zlih i pomirenje dobrih.« Premda smo priprosti, i malo naobraženi, to ipak vidimo na svoje oči bijede, što popljavljuju svijet. Bezbrojna su zločinstva, što ih počiniše kršćani, ta rasa europejska, zato zaslužuju smrt. Pozivamo stoga ljude, koji su dobre volje, da nam pomognu istjerati ove pse i jarce europejske. Skupimo se, da nas bude za deset dana 10.000. Porušimo im kućišta, spalimo im crkve. Oca i njegove vjeroučitelje smo već ubili, a vojnici zauzeli crkvu. Naprijed! vi, koji ste najveći junaci ovoga svijeta! Srcem i dušom složni razorimo im sve crkve po cijelom svijetu, da umirimo čestiti narod. Na pomoć!«

»Pozivamo vas! Čekamo vas!
To mi hoćemo! Tomu se nadamo!«

Tijelo su mu zatim rasjekli mačem, a srce, jetra i pluća istrgali. Rebra su mu batinom prebili, a gornji dio lijevog stegna odrezali. Napokon pojedu ti zvjerski ljudi stegno i nutrašnje djelove. Iza toga su iznijeli tjelesa trojice mučenika iz

općine. Glavu su patrovu pričvrstili na jedno stablo. Nekoliko dana kasnije našli su i lješinu o. Viktorina na jednom stablu obješenu za jednu nogu i ruku. Na zapovijed mandarina skinu o. Viktorina sa stabla, zaviju ga u nekakvu ponjavu, te ga odnesu u maleni gradić Šeun. Tu su tijelo pregledali, a mandarin ga iz Patonga metnuo u lijes.

Možemo si pojmiti, što su svećenici i franjevački vjerovjesnici u Išangu ćutjeli u srcu i kako ih je morala boljeti duša, dok se ovaj žalostan čin odigravao. Brzi vijesnik o. Viktorina odnio je 28. studenoga 1898. listove, u kojima opisuje teški položaj svoje kršćanske općine. Biskup Kristiens bio je bolestan u gradu Hankov, zato je mjesto njega otac Kasijan otišao odmah k velikom mandarinu (Fu) išangskomu i kušao sve moguće, da spase jadnoga patra. »Fu« je odmah brzojavio mandarinu u Pantog, jer Šekeušan bijaše u njegovu području. Ovaj se zadovolijo time, što je poslao trojicu sudbenih podvornika, koji su mjesto da zapriječe zločin, potpirivali razbojnike, da se žure da brzo svrše s patrom i s kršćanima, jer ako im sada izbjegnu, više im se ne će dati prilika, da ih ubiju. Kad je nekoliko kršćana iz Šekeušana donilo tužnu vijest, da su o. Viktorina ubili, veliki man-

darin »Fu« odmah brzojavi mandarinu u Patong i zatraži od njega, da mu stvar razjasni. Nato je ovaj odgovorio:

»Pater je uhićen, ali još živi.« Drugi brzojav donio je opet ovo: »Pater je umro ali ne znam, je li umro naravnom ili nasilnom smrću.«

Sestra Marija, redovnica franjevka, opisuje upravo zorno čuvstva i raspoloženje, što prouzroči vijest slavne smrti uzor redovnika. List je pisan iz Išanga, 27. prosinca god. 1898., kako slijedi:

»Jedne noći probudila me jedna sestra i pošto me ne htjede uplašiti, reče mi tihim glasom: »Dodjite brzo, netko zvoni. Mislim, da je fra Didak. Žurite se!« Uzmem odmah na sebe koprenu, otvorim prozorčić nad vratima i upitam: »Tko je vani?« »Fra Didak« glasio je odgovor. Pošto su se prijašnji dan kod nas zaklonile sve žene iz Tanša, to sam mislila, da i fra Didak vodi sa sobom kakovu sličnu četu. Upitah dakle: »Brate, je li još tko s vama došao i tko je to?« »Otvorite mi brzo, pa ću vam odmah kazati, što se je dogodilo.« Obučem se hitro, zamolim poglavaricu, da mi dade ključ i požurim se dolje, da doznam, što hoće fra Didak. Sav blijed predade mi komad papira i reče mi ganuto: »Uzmite, sestro, i či-

tajte.« Dok mi držao svjetiljku, pročitah ceduljn: »Baš smo sada dobili brzojav od mandarina iz Patonga i javlja nam, da su o. Viktorina ubili. Zazovimo u pomoć prvog mučenika mile naše belgijske provincije.« Zahvalim se bratu, zatvorim vrata i pohitim k poglavarici. Nadjem kod nje sestru, koja me probudila i javim im »radosnu vijest«. Poglavarica mi reče: »Sjutra u jutro ćemo brzojaviti poglavarici u Šefu, da i ona znade za sreću o. Viktorina. Poslije sv. mise pjevat ćemo **»Te Deum« (»Tebe Boga hvalimo«)**, da dobrom Bogu zahvalimo za milost, koju je iskazao našoj belgijskoj franjevačkoj redodržavi, kao i našem vikarijatu (biskupiji) južnom Hupe.«

Vratih se u krevet, ali ne mogoh zaspati. Cijelu sam noć proboravila u molitvi: **»Sveti oče Viktorine, bdij nad nama iz nebeskih visina! Izmoli nam milost, da budemo uvijek odani u volju Božju! Sveti oče Viktorine, isprosi nam, da i mi, ako se svidi dobromu Bogu, žrtvujemo svoj život za Boga i sv. majku Crkvu! i. t. d.«**

Ispripovijedih to u jutro poglavarici, koja je takodjer ovako proboravila noć.«

Dvadeset i trećega siječnja pisao je patrima veliki mandarin (Fu), da je lje-

šina Tonga (kitajsko ime oca Viktorina) u Išangu, da ga mogu odnesti u crkvu i tamo pokopati, No oni mu odgovoriše, da mora prije pregledati tijelo u njihovoj nazočnosti. Mandarin se tomu protivio, zato iznesoše stvar pred francuskog konzula Dontremera u gradu Hankov.

U to donesoše pravi prosjački lijes na obalu rijeke. Jedva ga tamo smjestiše, već su Kitajci po njemu gazili, rugali se i proklinjali siromašnog pokojnika. »Ah« — vikahu — **»pravo su učinili, što su izjeli meso tom evropskom vragu. Trebalo bi mu izvaditi još i kosti, da si iz njih skuhamo juhu. I mi u Išangu želimo jesti evropskog mesa.«**

Evo čovjekoljublja u Kitajaca. Baš zgodno piše[1] o. Teotim prečasnom ocu provincijalu u Belgiji:

»A sada neka znadu svi, što treba držati o čovjekoljublju Kitajaca, što ga nekoji u zvijezde kuju, jer ovaj narod poznavaju jedino iz knjiga, koje vrve od laži. Neka bude svatko osvjedočen, da je narod bez Boga i vjere okrutniji i divljiji od same zvjeradi.«

---

[1] Vidi »Acta Ordinis Fratrum Minorum« broj 3. god. 1899.

U četvrtak, 26. siječnja, brzojavio je podkralj mandarinu i prisilio ga, da odredi pristojno mjesto, gdje će patri pregledati pokojnika. Praznovjerni kitajci ne dopustiše, da se mrtvac odnese u grad. Trebalo je dakle potražiti zgodno mjesto izvan bedema gradskih. Mandarin označi longsku pagodu, t. j. mali poganski hram.

Providnost Božja, koja je bdjela nad tijelom svoga izabranika, nije dopustila, da se ga dotiču neposvećene ruke, a kako je moralo lješinu pregledati dva liječnika, to je providnost udesila, da su baš onuda osmorica svećenika »Društva za inozemsko vjerovjesništvo« prolazila kroz Išang u Sušuen. Od tih bijahu dvojica liječnici.

Dvadesetišestoga siječnja, po prilici u jedan sat poslije podne velečasni oci Kasijan, Gracijan i Polidor, braća lajici Didak, Liberat i Viktor, franjevci iz Belgije, kitajski svećenici Pen i Vang, i ona osmorica francuskih misijonara odoše službeno odjeveni u pagodu, a pratilo ih brojno mnoštvo kršćana i poslužnika, koji uzeše šešire s crvenim vrpcama, da bude povorka što svečanija. Mandarin dodje takodjer s velikom pratnjom. Kad unidjoše zatvoriše vrata, jer se vani tiskalo na tisuće Kitajaca. Otvoriše lijes, koji je bio

zbijen iz nekoliko dasaka. Uzrujanost njihova dodje do vrhunca, kad opaze osakaćeno i zaprljano tijelo apostola franjevca. Nazočni nijesu našli ni riječi, da izraze svoja čuvstva. Kad je prvi utisak minuo, uzeo je fotograf, koga sa sobom dovedoše, jedan snimak. Medju vjerovjesnicima, koji su sa svetim počitanjem opkolili tijelo svoga pokojnoga brata, stajao je i mandarin. Lješina dobroga o. Viktorina imala je na sebi siromašne hlače i jednostavnu modru vunenu kabanicu. U to ga odjenuše kršćani iz Šekeušana, kad ga htjedoše odnesti u Išang. Preko mjesec dana ležala je lješina izvan grada na pol gola. Ubojice ponosili su se svojim nedjelom, pa mu zato podigoše glavu visoko, da im bude znak pobjede uvijek pred očima.

Liječnici su tijelo oprali. Sada su se istom pokazale grozne rane, koje su mučenika svuda pokrivale. Nije bilo muke, koje ne bi bio podnio taj junak ljubavi i apostolske revnosti; svako udo moralo je podnesti kakvu posebnu bol. Okrutni krvnici učinili su sve, što je samo moglo čovjeka mučiti. Poslužili su se željezom, vatrom i svim, što je mogla izmisliti ljudska zloba.

Kad su pregledali lješinu, sastavili su izvještaj, kako evo slijedi:

U nazočnosti Huanga, mandarina tongskoga, 26. siječnja godine 1899. poslije podne od 2—4 sata u pagodi longvanskoj pregledasmo tijelo velečasnog o. Viktorina (Josipa Delbrouck), redovnika franjevca i apoštolskog vjerovjesnika iz južnog Hupea, koji bi ubijen 11. prosinca 1898.

Kod pregledavanja ustanovismo ovo:

Glava je sa više udaraca odijeljena od trupla. Osobito se opažaju dva udarca: jedan je vrlo dubok, a vuče se od jednog uha do drugog, taj je rascijepao lubanju otraga, a drugi je na vratu.

Jedan udarac, koji je bio upravljen na glavu, odsjekao je lično živčevlje i komad bradišta. Lubanja otvorena od jedne koštane stijene do druge, tako da se može gledati u nutarnjost lubanje. Kost je na čelu pukla do desnog oka, koža se na glavi odlupila.

Kosti po licu satrte su od mnogih udaraca, nos je sasma stučen i plosnat. Duboka rana presijeca živčevlje na lijevoj lopatici. Lijeva je ruka duboko ranjena i vidi se na njoj trag ognjenih mučila od lakta do zglobova. Ruka se pod udarcima zgnječila. S desne ključice visi meso u kr-

pama, a gornji je dio ruke slomljen. Desna je ruka potpunoma iščašena po svoj prilici od nemilosrdnih okova. Desna noga i desno stegno ostalo je skoro neozledjeno. Žila kod petne kosti s desna pretrpjela je mnogo udaraca; na lijevom listu opažaju se tragovi od kliješta, a ostrag na zglobovima, izmedju goljenice i stegna ozlijedjena je koža od udaraca. Gornje i dolnje žile na desnom stegnu nema; otkinuta je nekakvim tupim orudjem, a kost je ozlijedjena. Koža sa slabina visi, i to jedna krpa prema koljenima, a druga napolje. Truplo je otvoreno od trbuha do vrata; rebra su rastavljena kod žličice na lijevoj strani. Lijeva ključica je prebijena po svoj prilici sjekirom. A da što lakše izvade srce i pluća, kojih sada nema, držali su prsa otvorena s pomoću štapa od kojih 35 centimetara; jedan kraj držao se medju rebrima na lijevoj strani. Dolnji je dio hrpta pun rana, a u sredini opaža se hitac iz puške. Crijeva su izvadili, a tijelo je zamazano od blata, iz česa se može zaključivati, da su gola bacili na zemlju.

Poslije razgledavanja je tijelo oprano, i tad se opazilo, da veliki dio rana potječe od ražarenih kliješta. Fotografska snimka uzeta je, kad lijes otvorismo u nazočnosti Huanga, mandarina tongskog.

Lješina je sačuvala svoju gipkost, a na mesu se ne opažaju tragovi gnjiloće.«

Išang, 26. siječnja 1899. u nazočnosti slijedećih:

O. Kasijan Kleinenbroch, franjevac, zamjenik francuskoga konzula.

O. Gracijan Laurent, franjevac, apostolski vjerovjesnik.

O. Polydor Vercruysse, apostolski vjerovjesnik.

E. Caron, apost. vjerovjesnik u istočnom Sučuenu.

D. Sapio, apostol. vjerovjesnik u južnom Sučuenu.

A. Perrodin, apost. vjerovjesnik u zapadnom Sučuenu.

I. Le Richard (Rišár), apost. vjerovijesnik u zapadnom Sučuenu.

P. A. Clienchaler, apost. vjerovijesnik u južnom Sučuenu.

I. Jerissche, apostolski vjerovijesnik u Kiučeu.

N. Gat, apost. vjerovijesnik u istočnom Sučuenu.

Florimond Boissiere (Boasier), apost. vjerovijesnik u južnom Sučuenu.

Pavao Pen, apost. vjerovijesnik u južnom Hupeu.

Leo Vang, apost. vjerovijesnik u južnom Hupeu.

Fra Didak van Avermete, lajik franjevac.

Fra Liberat Callebaut, lajik franjevac.

Fra Viktor Stolle, lajik franjevac.

Poslije ovih formalnosti vjerovijesnici sahraniše tijelo. Troškove je morao namiriti sam gradski mandarin. Redovnice franjevske iskitiše iznutra lijes. Bilo je pravo remek djelo, a stajalo je u našemu novcu 518 kruna i 40 filira. Vele, da je lijes bio od vrlo dragocjenog drva, koje ne trune. Odijelo, što mu darovao mandarin, sastojalo se od lijepe bijele košulje od svile, izvezenih plavih svilenih hlača, smedje svilene kabanice i od krasnog crvenog gornjeg kaputa od svile. Još mu je dao osim toga lijepe čarape i lijepe cipele. Oci misijonari odjenuše još pokojnika i u svećeničko odijelo; zatim ga metnuše u lijes, koji je bio iznutra ispunjen vatom, a napokon sve pokriše krasnim bijelim atlasom.

Bilo je oko 10 sati u noći. Oci skinuše s gornjeg dijela hrama debeloga Pušu (kumir, komu se pogani klanjaju) i smjestiše na njegovo mjesto veliko propelo. Opkolivši zatim lijes, zapjevaše, a hram je odzvanjao od radosnog i svečanog pjeva **»Magnificat« i »Krist je pobijedio«.** Osmorica kršćana stražila je danju i noću

kod lijesa, a dvojica iz kuće mandarinove pazila kod ulaza u pagodu.

Ostavimo sada ostalo, što se dogadjalo u Išangu kod lijesa časnog pokojnika i spomenimo u kratko, što se zbilo u Belgiji, kad se dočulo za slavnu smrt o. Viktorina.

Franjevački provincijal dobio je 21. prosinca brzojav iz Išanga s ovim kratkim sadržajem: »Viktorin je ubijen.« Dan pred Božićem saopćiše oprezno nemilu vijest majci mladog mučenika. Sinovi htjedoše je uvjeriti, da im je brat samo bolestan. »Ne« — reče ona — »ako je samo bolestan, ne će nam zato brzojavljati; on je umro, on je podnio mučeništvo.« Tad joj kazaše istinu. Junačka žena udari u plač i uzme krunicu (čislo) u ruke. Po malo doznala je pobliže dogodjaje i prilike mučeničke smrti svoga sina. Vijesti o tome donašahu sve novine.

A kako je to iznenadilo obitelj, selo Vihonj, negdašnje učitelje i saučenike Josipa Delbruka, samostane, a osobito »serafski zavod« u Lokerenu, novicijat u Thieltu, samostan u Reckheimu, St. Trond i Salzenu, gdje su se još o. Viktorina živo sjećali.

U toj iznenadjenosti bilo u jednu ruku i žalosti nad gubitkom jednoga brata, a u drugu ruku radosti zbog slave i pobjede

vojujuće crkve i velike obitelji sv. oca Franje.

Svečane zadušnice služile su se u Vihonju u župnoj crkvi u Buaru, gdje se rodio u Varanu, gdje je školu polazio, u Vonku, gdje je bila njegova sestra redovnica, u Trondu, Reckheimu i Salzenu.

Novine i časopisi donašali su oprosne i pogrebne govore u mnogo tisuća primjeraka po Belgiji i izvan Belgije. Fotografije i bakrorezi prikazivali su ga u dvadeset raznih oblika. Mnogo se vjernih duša molilo njemu. Govori se dapače, da im je mnogo milosti isprosio.

4. Čudesan dogodjaj prigodom smrti o. Viktorina.

Fra Liberat, brat lajik, pisao je 5. lipnja g. 1899. list iz Mašapina u flandrijskom jeziku, te spominje jedan čudovit dogadjaj, koji se zbio kod smrti o. Viktorina ili neposredno iza nje. Evo ga od riječi do riječi: »Prije nego li list zaključim, ispripovjedit ću jedan čudoviti dogadjaj, a dogodio se pri smrti o. Viktorina. U zraku se pojavio vijenac od ruža i spustio se na ono mjesto, gdje je o. Viktorin podnio mučeni-

štvo. Ružice su bile tako lijepe, da su nazočni priznali, da još nijesu nikada vidjeli tako lijepoga cvijeća. Tako je htio Gospod proslaviti svoga slugu u onaj čas, kad je podnio najveće muke. Upitalo se glede toga dogadjaja više kršćana i izjave njihove slagale su se potpuno. No ovo čudo nijesu vidjeli samo kršćani, već i pogani tvrde, da su vidjeli onaj vijenac ruža.«

Ovaj je list pisao fra Liberat na očigled biskupa o. Teotima.

Znali smo da će dokazi, na koje se brat oslanja biti slabi, zato zamoli biskup Monšam o. Florencija Robberechta, koji se bijaše otputio iz Belgije u Kitaj, da, kada prispije u Išang, potanko istraži stvar to više, što biskup o. Teotim Ferhegen ne spominje ništa o tom čudu u svom latinskom izvještaju. Evo odgovora oca Florencija od riječi do riječi: »Sjetio sam se u posljednji čas, da ste me zamolili, da potvrdim čudo, koje je u tom sastojalo, da su se ružice spustile na mjesto, gdje je o. Viktorin umro. Govorio sam s presvijetlim gosp. biskupom o. Teotinom Ferhegenom. Biskup doduše ništa ne spominje u svom latinskom izvještaju, ali podnipošto ne sumnja o tomu; čudo je potvrdjeno svjedočanstvom više osoba.«

Po tom dakle može se to sa svom sigurnošću iznijeti na javnost.«

Ovaj list pisao je o. Florencije biskupu Monšamu 22. srpnja 1900. iz Mašapina. List je prošao kroz Išang, gdje ga je biskup o. Teotim Ferhegen pročitao i odobrio.

5. Čudesno ozdravljenje.

Johann v. Manor u djelcu: »**Ein neuer franziskanischer Märtyrer P. Viktorin**« opisuje čudesno ozdravljenje jedne redovnice zagovorom o. Viktorina ovako:

»Dogodilo se u Marsilji (u Francuskoj). Neka redovnica trpjela je od pokostice (Knochenfrass), koja je isprva obuhvatala samo desnu ruku, ali je nakon osam mjeseci obuzela i lijevu ruku a i obje noge. Liječili su je prvi liječnici grada Marsilje, ali napokon izjaviše, da je bolest neizlječiva. Redovnica se nije mogla ništa gibati, nego je bila kao plijen strašnih muka za krevet prikovana. Redovnici bijahu istom 24 godine, a već je odavna željna ići u Lurd, gdje se nadala, da će čudom ozdraviti, ali joj je stanje onemogućilo svako putovanje. Tada začuje vijest o novom kitajskom mučeniku, o. Viktorinu

Delbruku, i odmah oćuti čvrsto povjerenje k ovom hrabrom junaku Kristovom. Sa svim redovnicama samostana započne bolesnica devetnicu, ali boli bijahu još veće. No bolesnica ne klone duhom, već započne devetnicu po drugiput, a tim je postigla potpunu odanost u volju Božju, da se sestre ne mogahu načuditi njezinoj veselosti i dobrom raspoloženju. S čuvstvom potpune odanosti u volju Božju, — a ta je krjepost u velike resila o. Viktorina — započne redovnica i treću devetnicu. Jutrom sedmoga dana, na blagdan uzašašća Isusova g. 1899. osjećala se nešto bolje i mogla se micati. Drugi dan u 3 sata po podne potpuno joj se povratilo zdravlje, te je mogla rukama opet micati. Nije više sumnjala, da je i na nogama ozdravila, zato se digla i učinila nekoliko koraka. Predstojnica joj je pomagala kod oblačenja i vodila ju u kapelu; gdje je očitovala Bogu i o. Viktorinu svoju duboku zahvalnost. Zdravlje povraćalo se bolesnici sve više tako, da je sretna redovnica mogla poći na zajedničke pobožnosti.«

Oba ova dogadjaja, kao što i sve slično, budući da ih sv. Majka Crkva, koja je jedino ovlaštena, da takve stvari prosudjuje, nije ispitala i potvrdila, nitko ne mora primiti kao prava čudesa i nepo-

bitne činjenice, no može u njima svatko prama dokazima i vjerodostojnosti svjedoka nešto nadnaravna i čudesna vidjeti.

Tijelo časnoga oca Viktorina nije ostalo u pagodi, nego bi preneseno u franjevačku crkvu u St. Trond u Belgiju. O. Adjut Drieghe, franjevac u St. Trondu ovako opisuje prijenos:[1]

»Dvadesetidrugoga prosinca g. 1900. prispjelo je tijelo oca Viktorina u St. Trond zatvoreno u trostruki lijes. Tijelo su pratili od Antverpena do Tronda njegova majka, dva brata, sestra redovnica, vlč. o. Stjepan Šuten, prokurator apošt. vikarijata belgijskih franjevaca u Kitaju i vlč. o. Kasijan Kleinenbroch, apošt. misijonar, komu bi povjereno, da otprati lijes do Belgije. Franjevci u Trondu htjeli su služiti svečane zadušnice u nazočnosti tijela, ali toga ipak ne učiniše, da uklone neprilike, što ih stavljahu političke oblasti. Medjutim položiše tijelo u crkvi, u jednu sobicu blizu sakristije. 28. prosinca u večer bi odstranjen spoljašni lijes iz drva, jer je bio veći, nego li otvor na konditoriju pod korom, kroz koji je lijes imao proći. Tijelo, koje je ostalo zatvoreno u dvostruki lijes,

[1] Ovo i što slijedi, uzeto je iz lista, što ga je napisao o. Adjut Drieghe prevodiocu ovoga životopisa dne 26. rujna 1908. iz st. Tronda u Belgiji.

sad se nalazi u koru samostanske crkve. Drugi dan u jutro, u 7 sati, otpjevao je biskup Monšam (umro u lipnju god. 1907.), pomoćni biskup u Lüttichu, absoluciju (odriješenje) nad pokojnikom.

Majka o. Viktorina još živi, a nalazi se u selu Vihonj.[1] Ona dolazi svake godine 4—5 puta u Trond, te ostaje ondje po nekoliko dana i čitave sate boravi u molitvi nad lijesom svoga sina. Pobožni štovatelji o. Viktorina mnogo dopisuju s njegovom staricom majkom. Jedni ga mole za zagovor u svojim potrebama, drugi se opet zahvaljuju na primljenim dobročinstvima i za ozdravljenja, što su se zbila na njegov zagovor. Soba u roditeljskoj kući časnoga Viktorina, gdje je spavao, prije nego što je stupio u red sv. Franje, pretvorila se od mnogoga pohadjanja tako reći u kapelicu. Mnogi dolaze amo, da se pomole mučeniku, ne samo iz Belgije, nego i iz susjedne Holandije, Fran-

[1] „Le Messager de Saint-François d'Assise" (Malines, Belgija. — Stoji na godinu 1.50 franaka) javlja u broju od siječnja 1910., da je majka o. Viktorina, gospodja Marija Ana Buveru, udova Ivana Delbruka, trećorednica sv. Franje, dne 9. prosinca g. 1909. blago u Gospodinu usnula u dobi od 74 godine u Vihonju. Umrla je, kao i njezin sin mučenik u osmini blagdana bezgrješnoga Začeća bl. Dj. Marije. Pokoj joj vječni!

cuske, Njemačke, Engleske, pače i Amerike. A pošto je o. Viktorin preporučio majci u posljednjem svom listu, »da se i nadalje brinu za maljušne Kitajce«, to je u onoj sobi izvješena škrinjica za dobrovoljne darove. Tu se sakupi svake godine do 1000 franaka, koji se onda i šalju u Kitaj za misijonske potrebe.

* *
*

Ovako se poštuje danas mučenik, časni otac Viktorin, komu pred malo godina zadade mržnja kitajskih pogana najužasniju smrt.

»**Ako smo bili slični Isusu u mukama, to ćemo mu biti slični i u uskrsnuću.**« Ove riječi apostolove mogao je Viktorin s pravom na sebe primijeniti. On se je u svojem trpljenju i mukama pridružio trpljenju i mukama Spasiteljevim, zato je i zaslužio, da bude dionikom njegove slave i uskrsnuća. Bog je obratio njegovu žalost u radost, njegovo poniženje u slavu.

Sretni Viktorine! Ti uživaš sada u nebu nagradu za svoje krjeposti i teške borbe. Ti si baštinio slavu nebesku. »**Ti si na vrhuncu sjaja nebeskoga, kao sunce, što rasvijetljuje svijet, kao gorući plamen na svetom svijećnjaku.**« (Eccli. 26, 22.)

»O divi amoris hostia,
Christi aemulator optime,
Sanctique templum Spiritus,
Adesto nunc psallentibus!«

»O ljubavi Božje žrtvo sveta,
Sljedbeniče Spasitelja sv'jeta,
Duha svetog hrame sveti, pravi,
Zbor pomozi, koji te sad slavi!«

Šta pišu o „ŽRTVI“?

»Jako je lijepa Vaša knjižica. Molim pošaljite mi još 20, ja ću ih prodati u Kninu.«
5. IV. 1910.

Ana Pilipić, Knin (Dalmacija).

»Molim, ja beštelam 50 komadi. Devetnajstoga marciuša bum prodal vse ove knige.«
1910. feber. 6.

Kranjec László, Štrigova (Medjumurje).

»Vrlo me veseli, da je Vaša doista krasna knjižica ugledala svjetlo. — Napred!“
12. III. 1910.

O. Makarija Križan, gvardijan, Cernik (Slavonija).

»Knjižice »**Žrtve**«, kako rekoste, veoma su zdrave. Bilo sve na veću slavu Božju. Samo naprijed!
14. III. 1910.

Mato Fintić, Lonjica, p. Božjakovina.

»U dva dana prodali svih 60 knjižica. U našem mjestu ima je malne svaka obitelj.«
3. IV. 1910.

Rudolf Žuvić, djak, Žman (Dalmacija).

»Primila sam knjižice i one suviše na dar, na kojima veoma zahvaljujem. S knjižicama sam veoma zadovoljna.
1. IV. 1910.

Anka Jurković, Skradin (Dalmacija).

»Knjižice se vrlo svidjaju svakomu.«
12. IV. 1910.

ss. Milosrdnice, Drventa (Bosna).

»Primio sam danas poslane knjižice. Rasprodao sam ih na jagmu, tako da sam začudjen ostao.«
13. III. 1910.

Dragutin Bosiljevac, bogoslov, Kotor (Dalmacija).

I t. d. i t. d.

Kazalo.

Strana

LITERATURA:

„**Vie et lettres du R. P. Victorin Delbrouck des Frères-Mineurs**" par Monseigneur **Georges Monchamp.** — Liège (Belgique) 1901.

„**Les derniers jours d'un martyr**" par Monseigneur **Théotime Verhaegen O. F. M.** — Malines (Belgique) 1904.

„**La Vie et Martyre** de Monseigneur **Théotime Verhaegen, Frère-Mineur.**" — Par **P. Noël Gubbels O. F. M.** — Malines, 1906.

„**Ein neuer franziskanischer Märtyrer P. Victorin O. F. M.**" Von **Johannes v. Manor.** Wien 1900.

„**Le Messager de Saint-François d'Assise**" (Malines, Belgique) stoji na god. fr. 1·50. — 1910. br. 6.

„**Acta Ordinis Fratrum Minorum**" 1899. br. 3. Quaracchi presso Firenze. (Italia).

Ispravi: Na naslovnom listu mjesto »George« ima biti **„Georges".**

Dobije se kod čč. Franjevaca:

1. **„Život Isusa Krista"** fra Rado Glavaš. Mostar. K 1·20.
2. **„Razmatranja za cijelu godinu"** I. sv. o. Ivo Rodić. Varaždin. K 2·60.
3. **„Povijest sv. Franje Asiškoga"** fra Arkangjeo Brković. Sarajevo. K 6.
4. **„Život Iv. Duns Scota, oštroumnog i Marijina naučitelja"** fra Bono Brkić. Visoko (Bosna). 50 fil.
5. **„Sv. Ljudevit Anžuvinski, serafski mladić"** fra Leonard Čuturić. Visoko. K 1·20.
6. **„Žrtva kitajskih progona"** fra Adalberto Trux. Zagreb. 20 fil.
7. **„Euharistično blago"** (molitvenik) fra Hugolin Didon. Zadar. K 1.
8. **„Moj najljepši dan"** (za prvopričesnike) fra Hugolin Didon. Zadar. 50 fil.
9. **„Biserje sv. Antuna"** (molitvenik) fra Leonard Čuturić. Visoko, Bosna. 80 fil.
10. **„Jeli vjera samo za narod?"** Uredništvo »Kršć. obitelji.« Mostar. 8 fil.
11. **„Očinski savjeti hrvat. narodu".** Uredništvo »Kršć. obitelji«. Mostar. 10 fil.
12. **„Razum i vjera"** fra Stanislav Marinović. Mostar. 20 fil.
13. **„Svetište Bogorodičino"** (molitvenik) fra Josip Ivančić. Jaska (Hrvatska).
14. **„Ružičnjak sv. Franje".** Mjesečni list. Varaždin. Na god. K 1·—.
15. **„Euharistični glasnik".** Mjes. list. Zadar. K 1·—.
16. **„Glasnik sv. Ante".** Mjes. list. Visoko. (Bosna). K 1·—.
17. **„Anđeo čuvar".** Mjes. list. Ilok K 1·—.
18. **„Kršćanska obitelj".** Mjes. list. Mostar. Za djake i težake K 2·— inače K 4·—.